

EMIL CONSTANTINESCU – PREŞEDINTE

Nr. 47
(353)

PRIMA ALTERNATIVĂ PAŞNICĂ LA PUTERE DIN ISTORIA ROMÂNIEI

24

20-26 noiembrie 1996

Ziua de 17 noiembrie va deveni sărbătoarea națională și nu națională a României, prin reintroducerea acestei țări în continuitatea istoriei ei mai vechi și în normalitatea de zări deschise a Europei acestui timp.

Cu 50 de ani în urmă, comuniștii locali, sprinținiți de armata sovietică și de complicitatea tacită a Occidentului demisionar, răpeau România istoriei normale. Se spune că nu există o istorie normală și una anormală. Ceea ce s-a întîmplat în comunism în Rusia și în celelalte țări sovietizate a fost un experiment aberrant, contrar rosturilor societăților și țărilor respective, care, dintr-o normalitate uneori calmă, adesea singeroasă, poate retrogradă, au fost simule, ca prin efectul loviturii unui meteorit, continuăților naționale și europene, în tradiția liberalismului, umanismului și luminilor europene și satelizate unei noi ordini. Ordinea comunistică, antiumană și irațională, a durat și în România prea mult. În 1989 se prăbușea dictatura ceaușistă, dar cădeau doar lozincile comunismului. Irationalitatea de esență a unui sistem politic bazat pe fraudă, logica loviturilor de stat permanente, minciuna publică și mizeria socială s-au prolungit pînă acum. Regimul Iliescu a fost, cu funcționari, tehnici și strategii, o exrescență a comunismului, declarat mort clinic, dar virulent și prolific în tesuturi și celule. După 50 de ani de impunere a aberației, acum, de-abia acum, la 17 noiembrie, se consumă rationalizarea istoriei României. Alegerile din 1946 erau

numite libere, dar doar în noiembrie 1996 ele sunt libere. România nu e ocupată de armate dușmanoase și nu face parte dintr-un proiect mesianic oneros, ideologic sau geopolitic. Occidentul și Rusia, atât de schimbate la față, înregistrează alternanța politică de la București fără să-si bifeze agendele secrete. În 1946 și 1989, a mai fost cazul.

La 17 noiembrie 1996, româncele și românii își recuperează, aşadar, rationalitatea istorică: ei își-
au

terioase, mereu ostile democrației și bunăstării majorității locuitorilor României și României însăși. Sub o formă sau alta, țara a fost condusă și transformată într-o rezervă a ideologilor esuare, în disprețul intereselor ei elementare: bunăstare pentru că mai mulți cetățeni, un loc mai primitor în comunitatea statelor de civilizație occidentală, de care România, prin istorie și instincte, se simte atât de apropiată. Aceste interese, atât de naturale și de simplu transformate acum în votul pentru noul guvern, un nou președinte și deci un nou sistem politic se reinstatează în fine în mentalul românesc prin racordarea la acțiunea politică directă.

Votul de la 3 noiembrie și votul de la 17 noiembrie repune, aşadar, în drepturi istorice domitorilor, patrioți și harnici, a răzesilor și partidelor istorice, a monarhiei constitutionale, a bulevardelor moderne și curate, a țărănuilui mijlocas, a muncitorului eliberat de sclavia luptei de clasă, care poate fi de dreapta, sau a burghezului social-democrat.

Aceasta este realizarea viei a unei istorii, înainte de ocuparea ei militară, psihologică și sufletească de comunism, cerindu-și atât de categoric restituirea integrală a demnității prin votul de la 3 și 17 noiembrie 1996.

Sărbătoarea ratională a României și acum și aici. Ea nu se aniversează o dată la cincizeci de ani, ci trebuie să devină și unealtă și scop, și năzuință și liturghie zilnică.

EMIL HUREZANU

O sărbătoare ratională

exprimat opțiunea politică nu doar nouă, ci și vie, ca funcție vitală a vieții lor și a așteptărilor pentru urmășii lor. Prin vot, dezbatere, temperanță, statul pe gînduri, rezultatul a fost unul diferit, mai aproape de urgența transformărilor și a vindecării. Din 1946 pînă în 1996, scrutinul social și politic, selecția guvernărilor și a instrumentelor de guvernare, formularea intereselor naționale au fost practici mis-

SCRISORI

OPINII DREPT LA REPLICĂ

Pentru românii din Los Angeles, diferența de fus orar fată de București (10 ore) are efecte dintre cele mai ciudate. Spre exemplu, în cazul alegerilor, pari condamnat să voteze după închiderea urnelor de acasă (teoretic, 21.00, ora României), ba chiar și înainte de rezultatul sondajelor de opinie promise pentru ora 21.01. După cum era de așteptat, duminică dimineață (ora Los Angeles-ului) este imposibil de sunat acasă. După o serie de încercări nereușite, terminate învariabil cu mesajul robotului anunțându-mă solemn că „*pe moment este imposibil de sunat în fara în care incercăți*”, încep să cau soluții „neconvenționale”. Spre exemplu, îmi pun problema dacă nu cumva Radio Budapesta a anunțat sondajele și încerc să dău de cineva care – eventual – ar fi putut primi informații via... Ungaria. Între timp agitația sporește, primește mesaje „e-mail”, în care amicii din New York sau Toronto vor să afle dacă nu cumva am fost mai norocos decât ei. Nu, n-am fost deloc mai norocos, tensiunea sporește, iar lumea se întrebă dacă nu cumva „s-o fi întărit plat ceva”. În cele din urmă, după mai bine de trei ore, „prindem” Clujul, aflăm că votarea continuă și, în consecință, sondajele nu vor fi difuzate încă.

Mai linșită, plecăm spre Consulatul român, aflat într-ună din zonele selecte ale LA-ului. Am auzit că la biserică românească din Pasadenă ar fi fost un alt centru de vot, dar ideea neapărdă tocmai realistă (ce interes ar avea „puterea” să faciliteze votarea unor cetățeni care, într-o majoritate zdrobitoare, vor vota Cheia?), am preferat să mergem la Consulat. E prima noastră vizită acolo, găsim ușor clădirea, iar apoi birourile Consulatului. Consulatul arăta mai bine decât ne așteptam, lumea este elegantă și politicoasă, chiar neașteptat de politicoasă. Nu suntem decât trei „votanți” și, surprizător, trei membri ai comisiei vin să se ocupă de noi, așa încit nu avem de așteptat nici măcar o secundă. Excepțind cabinete de vot, care arătau ca două dușuri în paragină, total a de curs în cele mai civilizate condiții, de parte de zvonurile referitoare la precedentele alegeri.

Conform publicației electronice românești *Telegrama* („Revista Presei”, nr. 355, 4.11.1996), rezultatele votului de la Consulat au fost: Emil Constantinescu – 79,53%, Ion Iliescu – 9,41% și Petre Roman – 8,18%. Rezultate similare se întâlnesc și în votul pentru Parlament. CDR pe primul loc (73,25% la Senat, 75,88% la Camera Deputaților), PDSR pe locul doi (6,97% și 5,29%), iar USD pe locul trei (7,58% și 5,88%). La celelalte două puncte de vot din Los Angeles, victoria opoziției a fost și mai clară: Emil Constantinescu – 84%, Petre Roman – 2,6%, Ion Iliescu sub 1%. Avind în vedere discrepanța între cele două „categorii” de rezultate și faptul că nu s-au semnalat nici un fel de fraude, cred că diferențele provin din faptul că la Consulat și-au manifestat (probabil) opiniunea majorității angajaților instituției, care par să fi votat PDSR pe (mai toată) linia!

Dacă votarea propriu-zisă a fost cum nu se poate mai civilizată, propaganda și disputele electorale de pe Internet (reteaua mondială de calculatoare) au fost de o cu totul altă natură. E drept că, și fără „stimulentul electoral”, discuțiile din grupul „soc.culture.romani” sunt mult prea incinse, dar de astă dată s-au depășit orice fel de limite.

Lăsând la o parte propaganda electorală (cum ar fi, de exemplu, postarea de anunțuri pro sau contra diverselor formațiuni politice), limbajul suburban, atacurile sovine și loviturile sub centură au fost mai abundente ca oricând. Mesajele otrăvite, injurăturile

de mamă, indemnurile obscene și „rănetele electronice” de tipul „*Moarte lui X*” au înflorit de la o zi la alta, iar atmosfera „newsgroup-ului” a fost de-a dreptul insuportabilă. Personal, cred că nivelul discuțiilor din „soc.culture.romani” reprezintă o „rușine națională”, și mă întreb deseoară dacă nu cumva unicul său rol este acela de supărat pentru unii refuzați incapabili de păstrarea unui minim de decentă.

Ion Alexandru Mușlea
Los Angeles, 5 noiembrie 1996

(...) Ultimul deceniu al mileniului a accentuat confrontarea bătrînului nostru continent cu două fenomene aparent antagoniste în raport cu conceptul de stat: triumful statului german (federal, dar nu pe baze etnice) pe cale de largire inexorabilă peste tot spațiul de expresie germană, în opoziție cu vîntul nebun de fragmentare etnică a unor țări pînă mai ieri puternic consolidate statal ca URSS, Iugoslavia, Cehoslovacia. Prezența Belgiei printre țările care contestă mitul statului centralizat, evoluînd spre federalizare sau desfaceare, precum și a Québec-ului canadian și – mai recent – a provinciei chineze Sinkiang (Turkmenistanul chinez), dincolo de frunțările Europei, elimină, cel puțin parțial, legătura de condiționare dintre dezastruul comunismului și fenomenul statal centrifugal.

Theoreticienii central-europeni, nu întotdeauna excesiv de imparțiali, elogiază plini de gînduri ascunse federalismul Germaniei și al Elveției, contestînd, ca anacronice și „reactionare”, statul unitar francez sau român. Pe această temă continuă să se elaboreze noi teze și teorii de drept internațional, concepte juridice de natură să sprînjne afirmarea intereselor egoiste ale unor cercuri alergice la sistemul Tratatelor de la Versailles. Nu sunt străini de aceste „teorii” unii adepti ai germanismului care văd, în fine, posibil Anschluss-ul (unirea) cu Austria, refuzat germanilor în 1919 de aliați. Aceste cercuri susțin că Tratatul de Stat cu Austria, care interzicea unirea politică și economică între cele două state de limbă germană, devine caduc în condițiile dispariției elementelor factice generate de război. Austria, prevalindu-se de prevederile art. 77 al Tratatului de pace, nu recunoaște Rusiei și Slovaciei drepturile de state succesoare ale puterilor garante și se simte deci liberă de mișcare în problema pangermanismului.

Astfel poate fi interpretată anularea unilaterală de către Austria a articolelor 12–16 din Tratat, renunțînd să informeze puterile garante de acțiunile cu caracter militar întreprinse de ea. Evident, în contextul politic european al anilor '90, nimici nu a protestat, iar unii politicieni germani consideră că Germania ar putea proceda similar în relațiile ei cu Rusia în obținerea unor avantaje politice, inclusiv referitor la Tratatul 2+4. Pentru a avea imaginea completă asupra sindromului german, ar mai fi de semnalat „agitațile” unor refugiați sudeți, pomeraniensi și prusaci orientali, nostalgic după teritoriile apartinând Cehiei, Poloniei sau Rusiei, ceea ce nu este de natură să linistească pe tot lumea.

Idee insidioase că viitorul unității europene ar trece prin „regiunile” economice, presupunând fatal reconstruirea noțiunii de suveranitate, găsește numeroși adepti, poate prenăloși pentru a fi credibili. Se apelează la aşa-numitul principiu al „subsidiarității”, care susține apelul la instanță statală doar în cazul problemelor care nu sunt soluționate la nivelul „regiunii”, cum ar fi, de pildă, cazul unor autonomii regionale din Spania. S-au găsit chiar teoreticieni care au codificat me-

canismele de realizare a autonomiei regionale interstatale.

În acest context de „teoretizări” s-au înscris în anii din urmă și eforturile vecinilor unguri privind creaarea „Euroregiunii carpatică”, întîmpinată cu suspiciune atât la București, cit și la Varsavia. Argumentele avansate atunci, că aceasta ar fi calea de reintegrare în Europa, nu au convins pe nimeni, mai ales din zonele mult marcate de istorie. În anul 1993, d-na Catherine Lalumière credea că realizarea „Euroregiunii carpatică”, în care urma să fie inclusă Transilvania, ar fi fost beneficiul pentru România, pe care ar fi scos-o din izolare, ignorând însă încărcătura emoțională pe care o are pentru peste 20 de milioane de români și așociere de orice fel între Ungaria și (doar) o parte din România.

Deși Pactul cu privire la drepturile omului, din 1966, nu recunoaște autonomia sau dreptul la secesiune al minorităților de pe teritoriul unui stat, continuă să fie vehiculate idei care încurajează dreptul de intervenție strânsă pentru cauze „umanitare”, arătîndu-se că puțini au protestat când SUA au intervenit pentru kurzii din Irak, deși acțiunea nu și-a găsit acoperire în rezoluțiile ONU. Mai periculos, un țar central-european susține din nou că obligațiile de loialitate ale minorităților față de statul pe teritoriul căruia se află s-ar stinge pe măsură ce sunt supuse unei oprimări brutale, chiar de natură culturală (!).

Dacă la toate acestea se au în vedere rezultatele dramatice ale conflictelor etnice reale din fosta URSS, unde, în afara războiului cecen, sunt contabilizate alte 70 zone de tensiune, sau situația din Bosnia-Herțegovina, țară despre care se poate spune că nu are nici teritoriu ferm, nici popor distinct și nici autoritate statală stabilă (în poftă încrezări războiului și a alegerilor recente), vom avea imaginea reală a problemelor Europei contemporane în registrul etnic; nu am insistat în această evaluare asupra dezvoltărilor cronice pe care le înregistreză mișcările autonome bască, corsicană, nord-irlandeze sau – mai nou – pandaniste, în nordul Italiei.

Sint, desigur, conflictele reale decurgînd dintr-o istorie nedigerată, dar și stările de tensiuni provocate de interese egoiste ale unor cercuri interesate în redescuparea Europei, înainte de a fi integrată.

Consul general George Baltac
București, 20.10. 1996

În legătură cu articolul domnului Gabriel Andreescu „Clasa politică și-a pierdut mintile”, din nr. 40 al săptămînului dv., îmi permit să fac unele observații, ținînd seama și de faptul că subiectul va fi, probabil, încă mult timp în actualitate. Mai întîi, am impresia că s-a strecurat o eroare de punctuație. Nu cumva semnul întrebării din titlu al articolului citat trebuie să lipsească? (...) Ca să pierzi ceva, trebuie mai întîi să-l fi posedat.

As admite „compromisul” pe care l-a făcut opoziția politică din România, prin votarea Codului penal și a Codului de procedură penală, numai în ipoteza în care, imediat după alegeri, ar declanșa procedura de modificare și aducere a respectivelor legi la normele lumii civilizate; cu atît mai mult cu cit, se pare, atunci va deține majoritatea parlamentară. Dar și puterea a făcut o imprudență: nu și-a dat seama că, în curînd, s-ar putea ca acea autoritate atât de sensibilă la ofense să nu mai fie formată din reprezentanții celor trei roze.

Asadar, deși d-l Andreescu face o trecre în revistă a tuturor strîndătorilor Codului penal față de legislațiile occidentale, aș insist asupra formulărilor „ofensă adusă autorității” și

„defaimarea țării și națiunii române”, adică acele articole care arată, încă o dată, dacă mai era cazul, faptul că reminiscențele autoritariste, dictatoriale, sunt la fel de pregnante ca și izvorul lor „ante-revolutionar“ (...).

În ultimii ani puține țări mai păstrează dictatura zisă clasică: multe din ele au înlocuit statul polițienesc tradițional cu cel „pervers”. Nu se mai dezlănțuie represiuni de masă finită, în sfîrșit, s-a ajuns la concluzia că e suficient să decapezeti numai presa, elitele, cîiva oameni cu spirit reformator. Un stat polițienesc se recunoaște nu numai după riscul cetățenului de a fi bătut măr de către un subofiter sau ofiter de poliție (...), acesta fiind pasibil de închisoare pînă la 5 ani, de exemplu, în timp ce apărării, riposta, te poate costa 12 ani de libertate. Se mai recunoaște și după evasivitatea dintre salariile aceluiași subofiter de poliție și respectiv al unui profesor universitar. Înăspirea Codului penal va fi primită, probabil, de majoritatea oamenilor, cu satisfacție, deoarece naivii vor vedea numai mărire pedepselor pentru hoți, criminale, violatori (...).

Clasa politică din România nu urmărește asanarea vietii sociale, pentru că nu are nici o motivație în acest sens (din păcate!); singurul scop urmărit este crearea cadrului legislativ care să-i permită eliminarea adversarilor politici sau a opozanților. Si fiindcă nu putea să dea condamnări de 5-7 ani sau chiar mai mult pentru tot felul de ofense, iar furtul sau violul să fie pedepsite la fel, sau chiar mai blind, atunci a trebuit să măreasca pedepsele și pentru adevărările infracțiuni. Este foarte probabil că hoții, criminalli, violatorii și huliganii vor umple spațiul ca și pînă acum, căci de la lege și pînă la aplicarea ei este o distanță uriasă în România. Aplicarea selectivă a legii este unul din atribuibile acelor țări care vor deveni foarte greu „state de drept”. Apoi, dacă începi să umpli închisorile cu „hoți la drumul mare” vei ajunge inevitabil și la „gangsteri”, statului clientelor, căci lumea interlopă se lasă cu greu divizată.

Ofensele și defaimările incriminate de Codul penal vizează de fapt **delictul de opinie**. Este greu să-ți amintești numele unui criminal care să fi primit pedeapsa capitală în România, pe cînd în Statele Unite, de exemplu, au avut loc cîteva execuții numai în ultimii ani; în schimb, mii de condamnați politici au fost torturați bestiali și au murit (ori, în anii din urmă, au fost persecuati) în țara noastră, în timp ce Occidentul nu mai cunoaște, practic, acest fenomen. Ce este oare mai grav, mai immoral: **delictul de opinie sau crima?** Există o ierarhie a infracțiunilor, precum există și o ierarhie a valorilor, și cine nu le respectă este, el înrăușit, immoral.

Cum se explică pactizarea forțelor politice atunci cînd e vorba de instituționalizarea represiunii? La aproape săptămîni de la revoluție nu mai conținează, de fapt, nici măcar adversari politici (principalele partide sunt destul de consolidate), așa încit pare a fi vorba mai degrabă de aversiunea noastră ancestrală „*impotriva gîndirii critice*”, cum foarte corect remarcă d-l Gabriel Andreescu. În privința originii ne-contemporane privind această aversiune este suficient să citești ceva în istorie; în „Dialectica autocritică națională” din nr. 18 al „22”-ului, Virgil Nemoianu se teme să nu dea impresia că trece „sub tăcere gradul de exploatare și de agresiune care a fost vreme de secole (și a și rămas) o trăsătură marcantă a istoriei românești”. Este vorba de exploatarea și opresiunea românilor asupra... proprietăților concrețării. Aceste caracteristici se conjugă perfect, din păcate, cu „inclinația atât de înfricoșătoare spre eliticid în istoria românească, începînd cu... executarea lui Miron Costin”, după cum remarcă același autor.

Cu deosebită stîmă,

Mihai Bădic, 20.10.1996

ZOE PETRE

Charisma

Am auzit de atâtea ori în ultimii ani acest cuvânt – de obicei prost accentuat, *charisma*, în loc de *chârisma*, de la gr. *châris*: grație, favor –, incă am uneori impresia că sensul pe care îl cunoștu pentru acest cuvînt nu are nici cea mai mică însemnatate și că sensul – difuz, dar tocmai de aceea tenace – pe care îl implică uzanța postdecembristă a termenului este, măcar relativ, cel pe care îl au mai degrabă decât cel pe care îl stiu.

Totuși: *châris* înseamnă „grație“ (a cărei personificare divină sînt Charitele, cele trei Grații), adică acea inefabilă calitate care asigură seducția pe care rațiunea nu o poate explica, dar căreia afectul îi sucombă. De aici, Max Weber a derivat conceptul de lider charismatic, adică de căptenie a cărei legitimitate este strict individuală și îne de magnetismul persoanelor care acționează ca un fel de desincerc asupra maselor. Spre deosebire de un rege, a căruia legitimitate este moștenită și viagără, sau de un lider ales, a căruia legitimitate este electrică și temporară, liderul charismatic este autolegitimat și riscă să dăinuie măcar cît dăinuie magnetismul lui.

De aceea, mi-am pus mereu cel puțin două întrebări de două tipuri diferențiate. Prima este de ce oare intelectualii români, mereu critici față de puterea lui Ion Iliescu și mereu hipocrisiți față de cei care l-ar fi putut eventual

înlocui, n-au început să considere că doar un lider charismatic poate salva democrația română de neonomoștă. Rațiunea pentru care o democrație în *statu nascendi* ar avea de cîștigat de pe urma unui lider adorat și plebiscitat mi-a scăpat totdeauna, nu doar de la 3 noiembrie înceoare.

În al doilea rînd – dar aici s-ar putea să fui subiectivă –, n-am înțeles cum se poate ca Emil Constantinescu să facă într-o bună zi obiectul unui decret, niciodată publicat ca atare, care îl clasa irevocabil ca „lipsit de charisma“, cind strîngea în jurul lui ca un magnet mii și mii de oameni în mitingurile campaniei din '92. Poate că nu a fost, în '92, un campion victorios în dezbaterea cu Ion Iliescu, poate că nu a cîștigat decit ceva mai puțin de 5 milioane de voturi în două luni de campanie. Dar nimănii din cei care l-au văzut cu propriii ochi cufundându-se în băi de mulțime nu aveau cum să afirme cu mină pe înină că nu are charisma.

Această contra-legendă și pe cale să se spulbere azi, cind – cu o remarcabilă și sobră luciditate – Emil Constantinescu devine primul președinte democratic ales al României. Sigur că multe opinii se vor fi rezvîzuit de două săptămâni înceoare, sigur că multe altele se vor rezvîzui pînă mâine sau pînă prîmînile. Îndrăznește totuși să sper că detractorii cei mai activi ai președintelui ales nu vor descoperi

subit că are un magnetism inefabil.

Președintele pe care românii și l-au ales pentru ultimii ani ai veacului său farmec în sensul obișnuit și pașnic al cuvîntului; din fericire însă și pentru el, și pentru noi, și pentru soarta democrației în România, el nu este un lider charismatic: nu a cîștigat prin magnetism și prin inefabil, prin vreun extaz amețitor și miraculos, ci printre un contract responsabil și clar cu națiunea română și cu istoria timpului prezent, nu a cîștigat o putere indefinitely în timp și natură, ci una clar definită, temporară și limitată de lege. Dacă e să învățăm regula democratică, aşa o putem învăța; fară seducții, altele decit cele ale onestității, ale lăcitudinii și ale dialogului fară clanuri și afecte, ci exact cu acea determinare severă cu care electoratul a votat și la 3, și la 17 noiembrie. Cu o erozitate care poate surprinde la „poporul lui Caragiale“, cu o încredere în instituțiile politice moderne pe care prește puțini dintre noi o vor fi bănuit măcar pînă acum.

De aceea, cred că cel mai potrivit elogiu pe care azi îl pot aduce președintelui ales al României este de fapt elogiu poporului român. De aceea, cred că biruitorice cu adeverat în alegerile din 17 noiembrie este o entitate pe care nu stîm prea adesea să o invocăm, dintr-o iubire secretă și pe care, din aceeași pudore, o voi numi *majestas populi Romani*. Măreția pe care acest neam sărac și nu prea iubit de istorie o descoperă o dată în veac și pe care, cu toate evenualele rezerve, și-a regăsit-o a doua oară, la distanță de nici 7 ani. Cum altfel decit măreție putem numi această extraordinară capacitate pe care și-a descurcat-o românii – de a mai avea încredere, de a mai spera, de a mai încerca o dată, după ce o revoluție care a fost cu adevarat eliberatoare și exaltantă s-a

înecat în valuri de butaforie și de coruptie, de săracie și de minciună? Cum altfel decit măreție putem numi această revoluție cumintă, pentru care electoratul României a mai găsit putere, resiliență, energie?

Creditul pe care forțele politice ales în această lună îl-au obținut de la electorat implică o răspundere fară egal. Niciodată în întreaga noastră istorie, destul României nu s-a schimbat prin vot universal; niciodată o ruptură atât de radicală fată de trecut nu s-a petrecut atât de pașnic, cu atâtă demnitate, cu atâtă genuină bucurie. Sîntem cu adevărat în pragul unei ere noi, și contractual cu istoria, pe care l-au încheiat azi forțele politice democratice, este atât de solemn, atât de exigent, încît nu îngăduie nici rezerve, nici ezitări, nici erori majore. E greu de estimat valoarea în aur a „revoluției de catifea“ pe care România a trebuit să și-o asume, acum, după ce cealaltă revoluție, cea din decembrie, i-a fost aproape anulată de succesiile contrarevoluții care ne-au întunecat viața în ultimii 6 ani, de la Tîrgu-Mureș la „patrularul roșu“ al guvernării Văcăroiu; valoarea ei simbolică este însă cît se poate de certă. Este finalul revoluției române pe care vreme de săpte ani l-am așteptat, este revanșa neamului românesc, despre care s-a spus adesea că este anistoric și care se dovedește mai stăpîn pe istorie decat ar fi bănuit vreodată analiștii politici. Iar faptul că această revanșă a românilor asupra istoriei are chipul unui om pe care electoratul l-a votat mai puțin pentru experiența lui politică și mai degrabă pentru cîstea, pentru onenia și pentru compasiunea lui dă o identitate extrem de precisă și de amicală pacificiei noastre revoluției – pe care, de data astă, Televiziunea Română nu a mai transmis-o în direct.

● Săptămînă pe scurt politică ● Săptămînă pe scurt politică ● Săptămînă pe scurt politică ●

Luni 11 noiembrie

• În BOR nu se pregătește vreun puci

Patriarhul Teocrist a etichetat drept o diversiune pretinătentă de puci anunțată de părintele Simeon Tatu, senator PSDR, a declarat secretarul general al PNCD, Radu Vasile, care a fost primit de Întîmpăratul Bisericii Ortodoxe Române. Patriarhia nu a luat în considerare cele afirmate de Tatu, șiind că este vorba despre „o diversiune“.

• Constantinescu îi răspunde candidatului Iliescu
În replică la discursurile electorale ale candidatului Ion Iliescu, președintele CDR, Emil Constantinescu, a atras atenția asupra „escaladării de neînchipuit a campaniei electorale spre o zonă de calomii și minciuni, de instigări la ură și intoleranță“. „Lipsit de orice sprîjin politic în afara PSDR, izolat pe scenă politică românească, președintele Ion Iliescu încearcă să instige populația românească“, a arătat Constantinescu.

Martî 12 noiembrie

• PSDR mizează pe alianțele locale

Liderul PSDR, Adrian Năstase, nu crede că ar fi utilă alianțele la centru cu diferite partide politice în vederea sprijinirii candidatului lui Ion Iliescu. Se discută acum doar despre formule de colaborare la nivel local, unde înțelegerile au un grad mai mare de probabilitate. Practic, nici unul dintre foști aliați ai PSDR nu a cerut simpatizanilor să voteze Ion Iliescu.

• Noi partide îl sprijină pe Constantinescu

PDAR, MER și PNR au anunțat că în turul doi al alegerilor prezidențiale îl vor susține pe candidatul CDR, Emil Constantinescu.

Miercuri 13 noiembrie

• Emil Constantinescu îl depășește pe Ion Iliescu

Potrivit unui sondaj realizat de Centrul de Sociologie Urbană și Regională (CURS), Emil Constantinescu întrunește 52,8% din opțiunile electorale pentru al doilea tur al alegerilor prezidențiale, Ion Iliescu întrunește 47,2% din opțiuni, în timp ce prezența la vot este estimată la 86%.

1996

20-26 noiembrie

Joi 14 noiembrie

• Meleşcanu – ales într-o comisie ONU

Seful diplomației românești, Teodor Meleşcanu, a fost ales ca membru al Comisiei ONU de Drept Internațional. Mandatul lui Meleşcanu durează 5 ani, cu începere de la 1 ianuarie 1997. Această comisie este principalul organism al ONU însărcinat cu dezvoltarea progresivă și codificarea dreptului internațional.

• Gheorghe Tinca la sfîrșit de mandat

Ministrul Apărării Naționale, Gheorghe Tinca, a declarat într-o conferință de bilanț a MAnP că „niciodată România nu a fost mai bine plasată ca acum în privința materializării sansele sale de integrare în NATO în primul val“. Tinca a mai arătat că intenționează să intre în diplomație deoarece nu s-a dovedit un bun politician.

Vineri 15 noiembrie

• Judecătoria admite că TVR funcționează ilegal

Judecătoria Sectorului 1 a admis acuzația Alianței Civice privind cererea de constatare a nelegalității funcționării Societății Naționale de Televiziune. AC a atacat faptul că din Consiliul de Administrație al TVR fac parte mai puține persoane decât prevede legea.

• BEC nu retipărește buletinele

Biroul Electoral Central a respins cererea primarului sectorului 5 de retipărire a buletinelor de vot pentru București, pe motiv că hîrtia folosită pentru aceste buletine este foarte subțire și permite imprimarea stampilei pe ambele pagini ale buletinului.

Sâmbătă 16 noiembrie

• E gata „Cartea Albă“ a guvernării Văcăroiu

Premierul Nicolae Văcăroiu a prezentat „Cartea Albă“ a propriei guvernări. Raportul de activitate al actualului cabinet are o mie de pagini și, în general,

o vizionă optimistă asupra celor patru ani de conduceră a țării.

Duminică 17 noiembrie

• Declarații de la vot

Principalii lideri politici ai țării au votat pentru cel de-al doilea tur de scrutin al alegerilor prezidențiale manifestind, în general, un optimism moderat. Astfel, Emil Constantinescu a promis că va fi un președinte printre oameni și pentru oameni. Ion Diaconescu a votat cu „certitudinea victoriei“, în timp ce Petre Roman cu gîndul la „desăvîrsirea victoriei“. Ion Iliescu s-a arătat un luptător care să stie să piardă. Virgil Măgureanu a votat, conform propriei declarații, „pentru schimbare“.

Alegeri pentru președinte în Republica Moldova

Mircea Snegur și Petru Lucinschi sunt cei doi candidați care au depășit primul tur al alegerilor prezidențiale din Republica Moldova. Actualul șef al statului a obținut 38,7% din voturi, în timp ce liderul Parlamentului, Petru Lucinschi, a obținut 27,9%. Aceștia au fost urmați la distanță destul de mare de către reprezentantul Partidului Comunist, Vladimir Voronin, și de către actualul premier, Andrei Sangheli. Ceilalți cinci candidați prezidențiali (dintre care trei femei) au obținut procente nesemnificative. Un al doilea tur al alegerilor prezidențiale va fi organizat la 1 decembrie.

În numărul viitor al revistei vă vom prezenta un amplu reportaj despre aceste alegeri deosebit de importante pentru viitorul Republicii Moldova.

Rubrică realizată de MARIAN CHIRIAC

ILIE ȘERBĂNESCU

Moștenirea Văcăroiu Deficitul bugetar inflationist

Dezechilibarea gravă a conturilor comerciale externe, accentuarea îndatoririi față de străinătate în scopul nu al restrukturării economiei, ci al amînării corecțiilor necesare, reambalarea alarmantă a inflației după ce aceasta dăduse înapoi, amenințarea de cădere severă a cursului leului din cauza tinerii sale artificiale în cîngă vreme îndelungată pentru motive politice și electorale, criza bugetului de stat și a bugetului de pensii în urma acceptării ca industrie neperformante să nu-și mai plătească obligațiile financiare nu numai către furnizori și bănci, dar și către stat și asigurările sociale – iată moștenirea Văcăroiu, iată balastul cu care noul executiv, vrea nu vrea, trebuie să pornească la drum.

Una din problemele cele mai împovărătoare o constituie adîncirea – față de prevederi – a deficitului bugetului de stat. S-ar părea că este vorba de încă 1.500 miliarde lei peste ceea ce fusese prevăzut.

Găuri în venituri, în ciuda creșterii prețurilor

Depășirea este cu atât mai preocupantă cu cît s-a produs într-o perioadă în care inflația, pe parcursul anului, a fost cu mult mai ridicată (40–50%), decât cea de 20%, avută în vedere pentru '96 la elaborarea bugetului. Cind se produce un asemenea fenomen, oricăr ar părea de ciudat, execuția bugetară se ușurează, pentru că, la prețuri mai mari, veniturile bugetare – care în general provin din cote procentuale de impozitare – cresc automat în cifre absolute, chiar dacă evident nu și în semnificație. Astfel, cheltuielile bugetare prevăzute de la început în cifre absolute sunt mai ușor de onorat, deși – tot evident – nu mai au, la prețurile sporite între timp, semnificația preconizată. Oricum, într-o perioadă de execuție bugetară cu o inflație mai mare decât cea prognozată, deficitul bugetar prevăzut are, în mod obiectiv, toate condițiile de a fi respectat. Să, în nici un caz, nu se pună problema creșterii acestui deficit. Cheltuielile bugetare pot fi sporite în limita unei compensări a scăderii semnificației lor din cauza inflației mai mari, dar, evident, o suplimentare a deficitului nu poate interveni de fapt decât dacă veniturile bugetare, în loc să crească în măsura sporirii inflației, scad sau stagniază.

Or, tocmai acest lucru s-a întîmplat în bugetul pe '96. În ideea cu total nefericită de a stimula activitatea industrială – deși, înaintea restrukturării, aceasta reactivează industriile ce irosesc resurse și generă zări pierderi – guvernul Văcăroiu a lăsat, desigur și din considerente electorale, sute de întreprinderi, de fapt falimentare, să nu-și mai achite obligațiile financiare nici măcar către stat și asigurările sociale. Au apărut astfel găuri, față de prevederile, în veniturile bugetare. Nu s-au înregistrat niciunul în cadrul acestora creșterile ce ar fi urmat să fie antrenate de suplimentarea inflației. În aceste condiții, majorarea unor cheltuieli pentru ce se face față eroziunii inflaționiste a semnificației lor – și, să fim atenți, nu pentru cultură, învățămînt sau ocrotirea sănătății, ci tot pentru industriile producătoare de pierderi (îndeosebi pentru creșterea salariailor în regile autonome) – au adîncit masiv deficitul bugetar.

Finanțare prin emisiune de monedă

Din ce să fie acesta acoperit?! În general, nu există decât două posibilități.

Una este așa-numita „finanțare inflaționistă”. În ce constă de fapt aceasta? Banca Națională, care are în grija gestiunea monedei, este forțată să facă

emisiuni monetare fără acoperire. Cum este forțată? Simplu. Bugetul este rectificat printre un proiect de lege, înaintat de guvern și votat de parlament. Sau, mai grav, printr-o ordonanță de urgență a guvernului, care devine operațională imediat, dar care cinești cînd va fi aprobată de parlament. Oricum, cînd parlamentul ajunge să discute nu mai are altceva de făcut decât să-aprobe, căci dispozițiile ei bugetare au fost deja executate. Bugetul rectificat înseamnă că noi cheltuieli – sporite – au fost aprobate legal și deci pot fi angajate. Neexistând însă resurse, Băncii Naționale i se forțează de fapt mină să le creeze prin noi emisiuni monetare. Banca Națională nu prea are opțiune, căci, dacă nu se conformează, este imediat arătată cu degetul și făcută responsabilă că nu pune la dispoziție bani aprobați legal pentru salarii în regile autonome, pentru linii de credit destinate în principiu agriculturii și alte asemenea. Cu alte cuvinte, Banca Națională este santățată prin punerea în față faptului împlinit. Santaj căruia aceasta îi dă curs, dar evident de plătit plătesc populația, pentru că emisiunile monetare fără acoperire se transformă curînd în inflație.

Finanțare prin împrumuturi publice

A doua modalitate este finanțarea așa-numită „neinflaționistă”. În ce constă aceasta? Statul, prin Ministerul de Finanțe, emite titluri de valoare (numite cel mai adesea bonuri de tezaur sau certificate de trezorerie) – prevăzute cu un cîstig anual, pentru atracțivitate, peste dobînda la depozite în bănci – pe care le oferă pe piață pentru achiziționare. Cu alte cuvinte, pentru a efectua cheltuieli peste veniturile sale curente, statul atrage bani de pe piață. Sint bani de la existenți pe piață. De aceea, finanțarea deficitului în acest mod este considerată neinflaționistă. În fapt însă, pentru ca practic deficitul bugetar astfel finanțat să nu fie generator de inflație, este necesar ca banul atras de pe piață să fie „activizat”, adică să fie folosit pentru investiții, și nu pentru consum. Mai precis, alocațiile bugetare pentru investiții trebuie să fie cel puțin egale cu deficitul bugetar. Măcar indirect, dacă nu chiar direct, există astfel și o garanție că se vor degaja resursele necesare pentru rambursări. Altintîn, dobînile la bonurile de tezaur devin ulterior o povară pentru buget, căci sint suportate din capitalul de cheltuieli al acestuia.

Pentru a avea o autentică finanțare neinflaționistă a deficitului bugetar este nevoie de un mecanism bine pus la punct al datoriei publice ca instrument de politică economică. Ceea ce presupune, pe lîngă o incredere deplină în instituția guvernamentală și în titlurile financiare emise de aceasta, ca titlurile respective să fie lansate spre achiziționare prin ofertă deschisă și să poată fi tranzacționabile liber, desigur pe o piață organizată, adică în bursă. Înutil aproape de menționat că un asemenea sistem nu operează deocamdată în România.

Costisitoarele șireticuri post-decembriste

Finanțarea deficitelor bugetare post-decembriste a fost, în măsură decisivă, inflaționistă. Ceea ce a și constituit unul din principalii factori ai inflației complete cu care a fost confruntată economia românească în acești ani. Este și motivul pentru care, încă de la reluarea după '89 a relațiilor cu România, FMI a insistat – în rețetarul prescris pentru combaterea inflației și promovarea echilibrelor economice – ca deficitul bugetar să fie strict limitat. Contraargumente guvernele post-decembriste nu aveau. Dar, pentru că rezultau faptul ca pe o severă constringere, au început să trijeze.

Întrucât initial constringerea se referea la bugetul de stat – sub forma echivalenței unei cote procentuale din Produsul Intern Brut a deficitului – autoritățile române s-au apucat să folosească excedentele din bugetele de asigurări sociale – pe care de asemenea le gestioneaază (din pacate!) – la acoperirea găurilor din conturile propriu-zise ale statului. FMI a replicat acceptind, nu prea inspirat, ca bugetele de stat și asigurările sociale să fie puse în aceeași oală, desigur nu aveau nici o legătură, dar în schimb încălzind, tocmai prin aceasta, posibilitățile de tris ale autorităților de la București, căci limitările procentuale au fost în ultimul timp impuse asupra deficitului din oala comună a respectivelor bugete.

Tot la presunția FMI au început emisiunile de titluri de trezorerie ale Ministerului de Finanțe. Nu este însă vorba de emisiuni prin ofertă deschisă – căci se risca să nu le cumpere nimănii –, ci de emisiuni cu achiziționare prearanjată din partea băncilor comerciale, de fapt a băncilor de stat, deci un fel de imprumuturi publice forțate.

Pentru acoperirea găurilor suplimentare din bugetul pe acest an s-a recurs la o strategie, care dovedește că guvernările de pînă acum au demonstrat o mare inventivitate în materie de tris, nefiind însă clar pe cine urmăreau să trijeze. Pentru a se acoperi deficitul – sporit de la 2,2% la 3,5% echivalent PIB – Banca Națională, care în principiu nu are voie potrivit legii să finanțeze direct prin emisiuni monetare deficitul bugetar, a fost pusă să ofere generoase linii de credit pentru refinanțare băncilor comerciale, iar acestea au fost obligate să achiziționeze cu banii primiți titlurile de trezorerie emise de Ministerul de Finanțe căci, dacă nu probează că au făcut asemenea achiziții (ca garanție), nu mai primesc apoi indispensabilele credite de refinanțare din partea Băncii Naționale.

A cui tragere pe sfîrșit să urmărit? FMI oricum nu poate fi păcălit. Nu mai rămîne decât populația, care va trage ponoasele. Căci, deși pe ocolite, adică prin intermediul băncilor, tot doar finanțare pe seama unei emisiuni monetare fără acoperire este vorba. Să o asemenea finanțare este generatoare de inflație, pe care nimeni altcineva decît populația urmează să-să suporte.

Problema este că prin mecanismul ocolit amintit se pare că nu a fost finanțată decât o parte din gaura suplimentară apărută în buget. Rămîne în seamă nouii guvern să acopere restul. Fie folosind același mecanism de ocolire, fie procedind la o nouă rectificare a bugetului pe anul în curs, prin care să se legalizeze cheltuieli deja angajate. În mod normal, ar fi fost onest ca guvernul încă în funcțione să facă aceste lucruri, pentru că sub mandatul său s-a produs gaura din buget. Acesta preferă însă, în mod deloc onorabil, să arunce pisica în oglindă nouui guvern. Care, pus în față faptului împlinit, va trebui să înceapă prin a rezolva o problemă care nu este a lui. Să, din păcate, inflația ce va fi generată oricum de acoperirea găurii din buget va trece în circa nouă luni guvern.

Premii

În cadrul concursului național de eseuri pe tema „Prietenia româno-ungară, o cărămidă la construcția noii Europe și pericolul naționalismului extremist”, organizat în perioada 15 august–15 septembrie 1996, de către Liga Națională Pentru Integrare Europeană (LINIE) în colaborare cu Universitatea „Babeș-Bolyai” (facultățile de Studii Europene și Științe Politice) și revista Tribuna, au fost acordate 6 premii, după cum urmează:

- 1) Premiul LINIE: I – GABRIEL ANDREESCU (București), II – IOAN CIUPEA (Cluj-Napoca), III – LUMINIȚA PUNGEA (Tîrgu Mureș).
- 2) Premiu Facultății de Studii Europene: AURELIAN VOICU-DOLJ (Cluj-Napoca).
- 3) Premiu Facultății de Științe Politice: DAN VASIL (Constanța).
- 4) Premiu revistei TRIBUNA: VASS LEILA ANGELICA (Cluj-Napoca).

Sumele alocate premiilor se vor trimite prin mandat poștal pînă la data de 5 decembrie 1996.

Concurs

Liga Națională pentru Integrare Europeană (LINIE) lansează Concursul național al specialistilor pentru cele mai inginoase propunerile de aliniere la standardele comunitare occidentale privind orice sector de activitate socio-economic.

Propunerile vor avea maximum 3 pagini dactilografiate și se vor referi numai la un singur sector de activitate. Plicul cu mențiunea „Pentru concurs” se va trimite pînă la data de 15 ianuarie 1997, la Liga Națională pentru Integrare Europeană (LINIE), Cluj-Napoca 3400, Str. M. Kogălniceanu nr. 1 (Universitatea „Babeș-Bolyai”).

Rezultatul concursului se va anunța în mass-media în termen de 30 de zile. Propunerile premiate cu sprijinul financiar al Fundației SOROS se vor da publicității și se vor transmite factorilor de decizie implicați în procesul de integrare a României în structurile euro-atlantice.

TIA SERBĂNESCU

Despărțirea de Iliescu

Incepînd din 17 noiembrie, România a încetat să mai fie „excepția” fostelor țări comuniste, unde, în pofta revoluției singeroase din decembrie '89, puterea nu încetase, vreme de săpta ani, să aparțină acelorași forte politice și același lider care ocupaseră atunci scena părăsită de prima garnitură a Partidului Comunist și de Nicolae Ceaușescu. Dacă în toate celelalte țări o revoluție de catifea fusese suficientă pentru a determina alternață la putere a unor partide și dacă, între timp, în majoritatea acestor țări puterea consumase mai mulți lideri, în România, întii spre uluirea și apoi spre resemnarea analiștilor occidentali, revoluția singeroasă își consumase doar revoluționarii: unii, morți chiar atunci; alții, impinsă la sinucidere în anii următori; majoritatea, marginalizați, purtându-și rânele în anonomat; și, în fine, alții, compromiși prin apropierea de noua putere și de goana după privilegiu.

Dacă partidul FSN care s-a instalat la putere atunci a suferit unele divizări care l-au făcut vulnerabil sub raportul orientării doctrinare, în schimb liderul său, Ion Iliescu, părea să fi monopolizat președinția României pe o durată nedeterminată. Aproape că se vorbea despre el ca despre o fatalitate, căreia doar expirarea numărului de mandate prevăzut de Constituție i-ar fi putut stopa permanentizarea în funcție. S-a văzut însă că nici prevederea constituțională n-a fost o piedică pentru o nouă candidatură a d-lui Iliescu. Un nou mandat ar fi însemnat însă 11 ani de domnie iliesciană, ceea ce – chiar și pentru o țară care-l supravea lusește și-l credităza cu o șansă reînnoită în două alegeri la rînd – era prea mult. Încît al doilea tur al alegerilor prezidențiale din acest an nu numai că a restabilit legea celor două mandate din decembrie '89, și nu numai că a intrerupt o inamovibilitate prezidențială periculoasă pentru democrația din România, dar a marcat o premieră absolută în viața politică românească. Este pentru prima dată când cetățenii români trăiesc sentimentul că pot schimba prin vot conducerea unei țări. Este pentru prima dată când românii aleg ei însăși și au dovada forței reale a vo-

tului lor. Înă acum, chiar dacă d-l Iliescu a fost ales de două ori, alegerea sa nu era totuși decât o confirmare într-o funcție pe care o ocupa deja și pentru care părea că fusese ales anterior. Era votat pentru că era deja la putere. De această dată, și d-l Emil Constantinescu și CDR au fost alesi cù adeverat – nu pentru că erau la putere, ci, dimpotrivă, pentru că nu erau la putere. Victoria cu atit mai prețioasă ca cit a fost cîștigată pe serviciul adversarului și împotriva unei întregi administrații pedeseriste despre care se poate spune că a încercat tot ce se putea încerca pentru a se conserva în funcție. Lupta d-lui Constantinescu în ultimul tur al alegerilor prezidențiale a avut, din acest punct de vedere, un caracter decisiv. Era, în primul rînd, lupta cu „mitul” Iliescu – politicianul considerat invincibil – și, în al doilea rînd, lupta cu ultimul atavism al puterii pedeseriste care pierde guvernarea și majoritatea parlamentară la 3 noiembrie și acum tinea cu dinții de bastionul președinției.

Evoluția lucrurilor dintre cele două tururi prezidențiale a relevat însă un lucru uluitor: ca și Ceaușescu altădată, Ion Iliescu nu era invincibil în sine; forța lui era dependentă de structurile de partid, care acum căzuaseră, încrederea sa „de sine” era de fapt încrederea altora în el: a structurilor informative și financiare care-l susținuseră cît vreme avuaseră nevoie de el. Îar acum, într-un fel sau altul, nemulțumirea față de Ion Iliescu se generalizase. În plus, opoziția a adoptat tactica mai multor candidați – ceea ce s-a dovedit salutar. Incapacitatea de sincronizare a forțelor de opoziție înainte de alegeri a dus în cele din urmă – tot răul spre bine! – la colectarea, prin mai mulți reprezentanți ai opoziției, a unei rezerve de voturi mult mai solidă și mai sigură decât cea a d-lui Iliescu. Prin faptul că toți candidații opoziției au vorbit vreme de două luni, prin toată țara, despre „schimbare”, ei n-au făcut decât să pregătească, pe voci diferite și cu argumente diferite, regăsirea întregii opoziții într-o schimbare d-lui Iliescu în turul doi al alegerilor prezidențiale. Recurgind în disperare de cauză la o

GABRIEL ANDREESCU

Victoria unei gîndiri și a unei simțiri generoase

S-a mai spus, dar aș vrea să o repet cu tărie: ne aflăm în fața unei victorii creațoare de istorie. Un val de catifea care acoperă, ducind-o la capăt, revoluția din decembrie. De această dată, victoria nu este opera unui grup minuscul capabil de sacrificiu, ci a unei părți majoritare a societății românesti, capabilă de construcție. Ea mi se pare, mai întîi de toate, victoria unei gîndiri și a unei simțiri generoase. Ea este victoria acelor oameni al căror efort, timp de ani de zile, a permis ca galopul spre autoritarism să nu devină ireversibil. Este victoria acelor mulți de mii de oameni gata să ofere din viață lor zile și nopti pentru ca alegerile să nu fie furate.

Expresia unei gîndiri și a unei simțiri generoase o văd în votul dat lui Emil Constantinescu. Candidatul CDR a fost supus, odată cu lansarea sa în public, în 1992, unei campanii de distrugere de imagine de o proporție copleșitoare. Nu mai puțin, Emil Constantinescu a suportat consecințele competițiilor permanente din interiorul CDR – cărora le-a fost intotdeauna victimă, niciodată inițiator. Acestea diversiuni, premeditate ori întîmplătoare, i-au căzut pradă cei puțini capabili de discernămînt. Dar mai ciudată a fost receptivitatea campaniei împotriva lui Emil Constantinescu a unor intelectuali; a celor care au mai multă știință de a vorbi decât știință de a face; a celor pentru care lupta politică, viața, s-a redus la o problemă de stil. Receptivitatea la negație a încolțit acolo unde a pierdit acea generozitate, simplă și fermă, indispensabilă pentru a fi solidar la greu; acea minimă dăruire care se cere cînd este să oferi, chiar cu pericolul de a greși, încredere.

Dar și aceștia au acordat, duminică, votul lor lui Emil Constantinescu. Victoria din ziua de 17 noiembrie a fost nu numai împlinirea simțirii generoase, ci și victoria limpede, convingătoare, a rațiunii.

campanie exclusiv negativă, cu atașuri furibunde și amenințări tocice de mult (schimbarea formei de guvernămînt, război civil, trimiterea comunităților la Canal, luarea pămîntului și a caselor), d-l Iliescu n-a făcut decât să stîrnească și să justifice un imens vot negativ împotriva sa. Rînd pe rînd, toate partidele de opoziție, centralele sindicale, asociațiile nonguvernamentale, presa, posturile de radio și televiziune particolare și opinia publică s-au solidarizat cu d-l Emil Constantinescu împotriva mesajului rudimentar al d-lui Iliescu, iar această mobilizare a fost hotărîtoare. Practic, scorul d-lui Constantinescu s-a dublat față de primul tur (de la 28% la 54%), în timp ce d-lui Iliescu nu i-a rămas la dispoziție decit 14 procente (de la 32% la 4%). Meritul d-lui Constantinescu nu este cu nimic diminuat de această mobilizare generală anti-Iliescu. Dimpotrivă, noului președinte îi revine meritul de a fi dus o campanie lungă și tenace prin toată țara, făcîndu-se astfel la fel de cunoscut ca adversarul său (intenționat de TVR), și de a lansa cel mai mare număr de mesaje politice (proclamații, apeluri, declarări, scrisori deschise, chemări etc.) din actuala campanie, prin care, practic, l-a lăsat pe d-l Iliescu „fără text”. Tot ceea ce ar mai fi putut încerca să spună d-l Iliescu electoratalui era deja spus cu cîteva zile mai devreme în mesajele d-lui Constantinescu.

Beneficiind de o „dezetazizare” a informației (cum ar zice d-l Manolescu), d-l Constantinescu nu numai că a preventi diversiunile împotriva sa și a golit de conținut toate discursurile d-lui Iliescu, dar a prezentat probe și documente zdobitoare în confruntările televizate cu acesta. De la o confruntare la alta, în cele patru ediții revăzute și adăugite ale dezbateleri directe, desfășurate la trei televiziuni (Antena 1, PRO TV și TVR), d-l Constantinescu și-a sporit documentația, lăsîndu-l pe d-l Iliescu fără replică ori silindu-l să accepte că „n-a cunoscut aceste lucruri”. În fine, elementul hotărîtor de după primul tur de scrutin a fost alianța cu USD (privită multă vreme cu rezerve), care a adus alături de d-l Constantinescu un electorat mai greu de cucerit direct, dar care, prin intermedierea hotărîță a

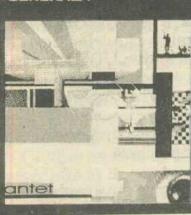
ANTET

Manuale

Alain Lieury – Manual de psihologie generală

ALAIN LIEURY

MANUAL DE PSIHIOLOGIE GENERALĂ

- **Manual de psihologie generală**, garanția dumneavoastră pentru succesul la examene.
- **Manual de psihologie generală**, o lucrare celebră, a unui autor celebru, este cheia oricărei inițieri în studiul psihologiei.
- **Manual de psihologie generală**, o lucrare esențială în studiul psihologiei, structurată pe principalele concepții și definiții, prezentate la un nivel accesibil (liceu – anul I și II de facultate).

Manual de psihologie generală
Beneficiază și de teste-grilă pentru testarea cunoștințelor.

Editura ANTET

Pentru difuzare: str. Miron Costin nr. 9A, sector 1, București; Tel: 6175332
Comenzi: C.P. 22-285, București

1996

20-26 noiembrie

Anul VII

Nr. 47

5

BIROUL ELECTORAL CENTRAL

PREȘEDINTE – Turul 2 (17 noiembrie 1996)
DATE PARTIALE – 18 noiembrie

1 – Total alegători potrivit listelor electorale permanente	16.601.995
2 – Total alegători care s-au prezentat la urne	12.558.519
3 – Total voturi valabil exprimate	12.456.198
4 – Total voturi nule	98.449

După centralizarea datelor din 14.501 secții de votare, reprezentând 95,95% din numărul total de 15.113, distribuția voturilor este următoarea:

Nr. crt.	Prenumele și numele candidatului obținute	Voturi valabil exprimate obținute	% voturi obținute față de total voturi valabil exprimate
1. EMIL CONSTANTINESCU	6.780.197	54,43%	
2. ION ILIESCU	5.676.001	45,57%	

DISTRIBUȚIA VOTURILOR PE JUDEȚE

	EMIL CONSTANTINESCU	ION ILIESCU
Alba	62,95%	37,05%
Arad	66,96%	33,04%
Argeș	41,62%	58,38%
Bacău	45,79%	54,21%
Bihor	65,84%	34,16%
Bistrița-Năsăud	65,63%	34,37%
Botoșani	31,71%	68,29%
Brașov	69,61%	30,39%
Brăila	40,61%	59,39%
Buzău	35,40%	64,60%
Caraș-Severin	62,40%	37,60%
Călărași	36,40%	63,60%
Cluj	69,03%	30,97%
Constanța	59,09%	40,91%
Covasna	86,52%	13,48%
Dâmbovița	46,25%	53,75%
Dolj	46,57%	53,43%
Galați	51,41%	48,59%
Giurgiu	43,94%	56,06%
Gorj	37,31%	62,69%
Harghita	91,56%	8,44%
Hunedoara	53,48%	46,52%
Ialomița	39,31%	60,69%
Iași	46,56%	53,44%
Maramureș	55,03%	44,97%
Mehedinți	45,90%	50,40%
Mureș	69,95%	30,05%
Neamț	43,53%	56,47%
Olt	37,83%	62,17%
Prahova	53,62%	46,38%
Satu Mare	77,70%	22,30%
Sălaj	64,87%	35,13%
Sibiu	73,82%	26,18%
Suceava	45,57%	54,43%
Teleorman	33,62%	66,38%
Timiș	72,72%	27,28%
Tulcea	47,42%	52,58%
Vaslui	36,34%	63,66%
Vîlcea	40,09%	59,91%
Vrancea	41,63%	58,37%
București	61,98%	38,02%
Ilfov	56,92%	43,08%

De la acord la guvernare

Avem un parlament nou, un președinte nou, următorul pas este formarea guvernului. Forțele politice implicate în alcătuirea cabinetului au început deja tatonarea terenului, declarării în acest sens apărind încă din ziua imediat următoare celui de-al doilea tur de scrutin. Pe 18 noiembrie, secretarul general al Partidului Național Tărâneș Creștin Democrat, Radu Vasile, a făcut o declarație ce părea să pună sub semnul întrebării participarea Uniunii Social-Democrate în viitorul guvern. Radu Vasile a spus că „acordul cu USD s-a bazat pe programe, și nu pe negocierea posturilor din guvern”. Astfel, distribuirea portofoliilor s-ar face, în principal, pe criteriul competenței.

Acordul de colaborare electorală, parlamentară și guvernamentală, semnat de Convenția Democrată Română și Uniunea Social-Democrată pe 7 noiembrie, prevedea ca USD să-l sprijine pe candidatul Convenției, Emil Constantinescu, în turul al doilea al prezidențialelor. În schimb, USD

primea președinția Senatului, postul de viceprim-ministru și conducerea unor minister din domeniul economic, socio-cultural și al siguranței naționale. În acord se stipula că principiile conținute pot fi rezolvate doar de ambele părți și numai în cazul în care situația politică s-ar schimba semnificativ.

Mai mult, Radu Vasile „a pus la colț” Uniunea Social-Democrată, pentru că electoratul USD nu a contribuit semnificativ la creșterea numărului de voturi pentru Emil Constantinescu. Drept „școlar eminent” a fost dată Uniunii Democrată a Maghiarilor, al cărei electorat l-a votat în masă pe candidatul CDR (9% din totalul voturilor acestuia). Ca urmare, secretarul general al PNȚCD a dat aproape sigură intrarea UDMR în viitorul guvern.

Vicepreședintele Partidului Democrat, Adrian Severin, a apreciat că este vorba doar de o încercare de a băga zizanie între CDR și USD. „Nimeni nu-și permite luxul de a ignora acordul semnat de cele

SORIN ALEXANDRESCU

„Sîntem acasă”

Noaptea electorală

Față de toate remarcile și contraremarcile oamenilor politici de la PRO TV și ale expertilor de la TVR 1, strigătul tinerilor din Piața Universității, răspunzind cuvintelor d-lui Constantinescu, mi se pare a rezuma cel mai bine sentimentul majorității electoratului. „Sîntem acasă!”. Strigătul implică un pronume – noi – și un determinativ spațio-temporal: aici, din nou, în Piața Universității. Pe ambele d-l Constantinescu le-a intuit rapid și le-a răspuns remarcabil: „Voi ati invins!”; indicind cu mâna multiplă din Piață, fată de vechiul „(noi) am invins” al lui Mircea Dinescu, din 22 decembrie 1989, la TVR. De aici, de la kilometrul zero al democrației, aceasta s-a extins în toată țara. Vorbitul și corul vorbeau din aceeași lume, se aflau în aceeași „casă”. Or, nimic nu caracterizează mai exact comunitatea unor oameni decât faptul că înțeleg același lucru prin cuvântul „acasă”. Rostindu-l, ei au avut sentimentul, fără îndoială împărtășit nu numai de mine, ci de toți partizanii Schimbării, că ne-am intors acasă. Pentru că sensul paradoxal, dar adinc, al Schimbării este același ca cel al revoluției din 1989: întoarcerea la normalitate, la viață, la linisteaza casei. Acum, într-o altă noapte crucială, ne întoarcem însă nu numai la normalitate, ci la acea normalitate care ni s-a răpit după 13–15 iunie 1990. Sîntem acum acasă, adică acolo de unde am fost înzogniți, în locul din care am fost instrăniți. Nu un strigăt de triumf ori de răzbunare este acesta, ci unul de linistită reintegrare al unui spațiu care este al nostru.

Se va spune acum, ca și în aprilie–mai 1990, de către acei opozanți care doreau să-și întemeieze opoziție numai pe stinca rațiunii, că asemenea strigături sunt iraționale, că el ascund recădere, endemică la tinerii români, în mit și chiar în fundamentalism ortodox – probă acel „Tătăl nostru”, e drept cam lipit, al părintelui Galeriu în Balcon. Se poate. Dar cred că trebuie să înțelegem – rațional – că nu totul în viața publică a unui popor poate fi rațional și că mai ales rupturile de identitate, de exemplu la cei care au votat acum politic responsabil, în timp ce au votat politic irresponsabil în 1990 și în 1992, scapă rațiunii și conștiinței de sine și trec în mit. Or, în noaptea de 17–18 noiembrie 1996, au

două forțe politice. Fără USD, Convenția nu poate avea majoritate parlamentară, nici măcar cu UDMR.iar voturile electoratului nostru au constituit pentru Emil Constantinescu diferența dintre a fi cîștiigator sau un mare înfrînt”. Potrivit IRSOP, aproape toți cei care au votat listele USD la Parlament și 75% din alegătorii lui Petre Roman l-au votat pe Emil Constantinescu.

„Pe de altă parte, există percepția greșită că Uniunea Social-Democrată nu stie ce să mai facă să intre în guvern. Noi am fost în guvern și nu e foarte placut să fiu ministru”, a mai spus Adrian Severin.

In ceea ce privește participarea UDMR la guvernare, USD nu are, în principiu, nimic împotriva: „Uniunea Democrată a Maghiarilor din România ar trebui asociată la programele țării, ieșind astfel din precuparea exclusivă pentru chestiunea minorităților”, apreciază vicepreședintele PD.

Consultările pentru formarea guvernului reinforcează săptămâna aceasta, urmând să se vadă cite dintre promisiunile pe care și-le-au făcut fortele politice în campania electorală vor deveni realitate.

LIGIA CĂLIN

ALEGERI

DIANA TURCONI

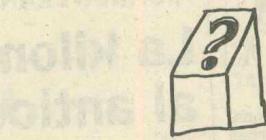
Ați învins!

În-a spus „Noaptea cea mai lungă”, „Noaptea președinților”; „Noaptea Victoriei”; „Noaptea Marii Schimbări”. În-a spus în multe feluri, însă mind laolaltă entuziasmul, speranța, revoltă, împlinirea. Ea este toate acestea, incontestabil, dar este mai ales noaptea deplinei victori. Tiparele strîmte ale definițiilor nu o pot cuprinde. E o noapte cînd fotoliul de onoare, cînd unicul premiu și singura cunună de lauri și strada. În toate mările orașe mulțimea a coborit în stradă, să-și ia cu amindouă mîinile revanșa solidarității umane îndelung reprezentate, umilite.

La ora 22.30, în Piața Victoriei e liniște și destul intuneric; clădirea guvernului, slab luminată, nu pare să intereseze pe nimeni. S-a auzit că aici s-ar fi comasat cîteva camioane și autobuze cu susținători ai lui Ion Iliescu. Nici urmă. Tensiunea așteptării s-a cumulat în alte locuri. La ora 22.30 se pleacă de la sediul PNȚCD spre Primăria Capitalei, unde se va aștepta comunicarea primelor sondaje. Chipurile sunt destinate, în aer plutește presentimentul victoriei; se vehiculează informații, 4-5 procente diferență în favoarea lui Constantinescu; ba 6. Ziaristii se agită, reporteră de la TELEV 7abc e paratrănetul emoției generale, își controlează cu grec glasul. Mulțimea unplut strada, se revarsă pînă în gardul Cișmigiuului; zgomotul ei răzbate adine în liniste vegetației; tonic, proaspăt, civilizat și vesel.

Între timp, în Piața Universității se strînge o altă mulțime, care le va absorbi pe toate. Grupuri, grupuri, izvoare timide, dar și mase umane importante se strîng aici, treptat. Pe bulevardul Elisabeta mașinile claxonază, cu farurile aprinse – un sunet de-acum cunoscut. Iată că se comunică și primele estimări IRSOP – IMAS: o victorie bine departată – 8 procente – a lui Emil Constantinescu. Aplauzele sunt uriașe, se strigă, se cintă, se șoptește recules AM INVINS!

Circulația dinspre Piața Română nu este încă blocată. La ora 0.20 aspectul bulevardului Magheru s-a schimbat. E multă poliție, cu motociclete și mașini cu girofaruri; nu își afirmă prin intervenții prezența.

Acum, spre Universitate se îndreaptă mulțimile strînse în riuri umane. Piața e deja plină, deja electricată de entuziasm, deja în toi de sărbătoare. La difuzoare se cintă, dezlănțuit, „Cheia, cheia e speranța...” Afluxul e continuu. Tineri, majoritatea; bătrâni, destui. O doamnă cu părul alb agită o cheie mare, din carton alb; un bunic cu baston se sprinjă de brațul nepotului. Unii și-au luat cu ei și cîinii. Pocnesc petarde, artificii, sticle cu șampanie. Flutură steagul albastru al Conventiei. Toată suflarea îl așteaptă pe Emil Constantinescu. Se scandăză Emil, Emil. E ora 12.55. Emil Constantinescu apare în balconul Universității, reflectoarele se concentreză pe el, imbrăcindu-l într-o lumină albă. E o clipă cu o rezonanță

testă, cu voce potrivită, emotionantă și ușor tremurătoare, Tatăl Nostru. Lumea îngenunchiază. Emil Constantinescu reia: „...Aduc omagiu meu profund celor care în 1989 au murit pentru libertate. În Piața Universității am instaurat kilometrul 0 al democrației”. Mulțimea răspunde: „Victorie, Victorie!”. Emil Constantinescu: „ATI ÎNVINS!... Nu vă voi trăda niciodată!” Urale. Sticile de șampanie trec din mînă în mînă. Se difuzează iar la microfoane „Cheia, cheia e speranța...” Un băiat s-a uit în virful copacului de lingă zidul Universității, a urcat acolo și un steag. Dă din mîni, dirijează, fericit, entuziasmat general.

Numele lui Corneliu Coposu e scandat cu scurte intermitențe. Emil Constantinescu a spus: „Corneliu Coposu și aici, cu noi!”. Adevarat, prezenta lui e aproape materială.

Ne îndreptăm spre Piața Rosetti, la pas, în coloană. Se merge pe mijlocul străzii. Se merge la brat; se merge dansind și cintând „Ole-Ole!“ Poliția e siderată. Troleibuzul 90 s-a oprit, blocat de mulțime; șoferul zîmbează. Alte

Noaptea electorală

aparte în sufletele tuturor. Discursul se însălegează spontan, e simplu și cald: „Vocea mea este prea slabă pentru a se putea compara cu vocea izbușnită din piepturile dumneavoastră... Vă mulțumesc că sănăti din nou aici!”. Mulțimea răspunde: „Sănătăță!“. Noul președinte continuă: „Pot spune că în această Piață m-am născut iar, odată cu cei veniți aici, în nevoie lor de libertate...“ Mulțimea strigă: „Jos comunismul!“ Părintele Galeriu ros-

10–15 mașini stau în loc, pe capote sunt săuteți tineri; dansează, rid. Proprietarii li s-au alăturat, tabla scriștește sub pantofii.

Sediul PNȚCD, luminat, tapetat cu afișe electorale și plin de zgomot, ca un stup, e inconjurat de o mare de oameni. Intrăm înăuntru: numai tineri, liceenii și studenții. Veseli, dar atenți cu mobilierul, ușile, parohale și teancul de farfurii. În agitația generală nu se strică nimic, nu se sparge nimic.

Sărbătoare în Piața Universității

Duminică electorală pașnică. Spre seară doar se simte îmfigurarea cu care se așteaptă rezultatele. Oameni de toate vîrstele se adună în faimoasa „zonă liberă de neocomunism” și strigă „Sănătăță!“. Cîrcul zvonuri printre ei, dar toți au încredere că de data asta am invins. Cu puțin timp înainte de ora 24.00, desii nu se știe nimic precis, nimeni nu mai concepe o infringere. Oamenii se încurajează cu aceeași lozincă care le-a susținut luptă timp de 7 ani: „Nu vă fie frică, Iliescu pică!“. Forțele de ordine, poate aceeași care i-au alungat și lovit pe „golani“ în urmă cu săse ani, privese de data aceasta mulțimea cu bunăvoieță, chiar cu un zîmbet prietenos. De altfel, pe nimeni nu miră că, după anunțarea rezultatelor, mulți dintre ei nu se dau în lătuș da a bea o gură de șampanie.

Cind se anunță că d-l Constantinescu e noul președinte al României, bucuria explodează. Circulația dejoarează. Mulțimea ocupă Piața Universității. Toti au sentimentul că nici nu au plecat vreodată de acolo, că au așteptat, fără să se cîntă în Piață, să li se împlinească visul. Își aduc aminte cum cintau odată „Noi de-aicea nu plecăm, nu plecăm acasă. Pînă nu vom cîștiga

libertatea noastră!“ și strigau din toată inima: „Jos comunismul!“

Se deschopă zeci de sticile de șampanie, se redeschide balconul, necunoscuti se iau în brațe și se sărută, se agită pancarte și baloane, se plîngă de fericire.

Este momentul pe care-l așteptăm de 7 ani. Și pentru prima dată simțim că protestul din Piața Universității nu a fost inutil. Se cintă „Ole, ole, ole!“ Iliescu nu mai e!“ cum se cintă odată, la revoluție, despre Ceaușescu. Revoluție care abia acum se înțelege, prin vot.

Valuri de șampanie, artificii, hore ale bucurei. Oamenii se îmbrătășează, devin prieteni. Se redeschide balconul. Spiritul Pieței Universității plutește din nou deasupra mulțimii. Nu sunt uitați cei dispăruți, în primul rînd Corneliu Coposu, căruia i se scandăzează numele.

În entuziasmul general, Emil Constantinescu, președintele României, apare în balconul Universității. I se scandăzează numele, iar vorbele lui sunt simple: „Faptul că eu sunt instrumentul acestei schimbări și pentru mine un privilegiu și o onoare“. Mulțumește tuturor celor care l-au votat și au

Fiecare se simte la el acasă, e grijuilu și amabil. Sus, la etaj, se bea șampanie – cite o pictură, mai mult nu apuci, șampania e scumpă, studenții, săraci. Este așteptat Emil Constantinescu. Știe toată lumea că a fost adus pe brațele mulțimii de la Primărie la Universitate. Îl iubesc, il respectă. Vorbesc despre el în grup, la plural, e al tuturor. De sus, în lumina piezișă, imaginea lui Corneliu Coposu pare că suride, împăcată: iată omul pregătit de mine pentru vol, pentru România.

Acum, pentru a te intoarce spre Piața Rosetti ai nevoie de răbdare și îndemnare: mulțimea e compactă și bine înfăptit în asfaltul străzii: „Emil, Emil!“. Difuzoarele au răgușit puțin, dar timbrul se potrivește cu muzica: „E greu titlul de erou“... Lumea reia cuvințele, ecoul este urias.

Sus, pe genunchii statuii lui C.A. Rosetti, s-a așezat un tinăr: inalt și firav, cu părul căzut pe frunte; agită niște chei și strigă: „Ați învins, ați învins. Sintem casă!“ Jos, grupul de prieteni îi ține isonul – e o veselie cu tîc. Se fredonează bine cunoșcutul „La Palatul Cotroceni...“. Poliția privește, nu mișcă.

Cine ar putea să-și întoarcă privirile de la Piața Universității – unde ne-am întors –, inundată de lume, muzică, artificii, bucurie și revoltă stăpînătă față de „blestemul celor 7 ani“?! Dar acum nu e vreme pentru tristețe și ură. Un tinăr, suit pe umerii prietenilor, și-a scos cămașa, o agită deasupra capului, torsul gol luceste în lumina reflectoarelor. Din balconul cunoscut, chitaristul se oprește o clipă și întrebă: „Stăti cum e să cînți unei mulțimi care sărbătoresc o victorie așteptată 50 de ani!“ Urale, strigări, incurajări. Se reia muzica. Un bărbat inalt își înfășoară steagul cu stema decupată în jurul gâtului, se strînge, zîmbează lat – o grimă cunoscută. Lumea ride, ride. Din balcon: „Mă dragă domnule Jos!, zîmbează aşa de frumos...“ lumea accentuează: „Jos!“ Din balcon: „Jumătate și un pic / au vrut Escu bolșevic“ – mulțimea bată din palme, chiuie. Blestemul s-a risipit în bucurie, s-a diluat în ludic; să sim generoși, iată mesajul acestei clipe.

E ora 3.40. Temperatura a coborât la 4 grade, dar mulți își scot canadienele, puloverele. Pe cerul luminos, unde cenușul se coloarează într-o nuantă de aramă, pocnesc artificile verzi și albastre. Este așteptat iar Emil Constantinescu – va veni. Cineva dă drumul unui porumbel. Zboara, deloc speriat. Zorii sănă aproape.

crezut în el, însă, în același timp, și celor care nu l-au votat, dar care și vor da seama mai tîrziu că să a luptat și pentru ei, pentru ca și viață lor să fie mai bună.

Noul președinte reamintește că totul a pornit de aici, din Piața Universității, și că victoria nu-i a sa sau a unui partid, ci a milioane de români și încheie cu cuvântul: „Ați învins!“

Se păstrează un moment de reculegere și, ca odinioară, toti se așeză în genunchi, pentru a se ruga. Din balcon, părintele Galeriu, cu vocea aproape gituită de emoție, spune: „Tatăl Nostru“, odată cu mulțimea.

După plecarea lui Emil Constantinescu începe fiesta. Și nu puteau să lipsească Vali Sterian și Cristi Patrură. Cine a uitat oare „Imnul golaniilor“ sau „Rock destabilizator?“ Sticile de șampanie trec din mînă în mînă. Multora nu le vine încă să credă. Aclamații și cîntece, pînă cînd mulți rămîn fără glas. Ei vor trebui să-și ia rămas bun de la Piața Universității, acum, cind mai multe din visurile de atunci s-au împlinit.

Primul „Revelion fără Ion“ se continuă pînă-n zori, cind lumea se împrăștie, în speranță că a fost ultima oară cind au simțit nevoie să ocupe Piața Universității. Pentru toți, este prima adevărată victorie după acel dureros decembrie...

ADINA POPESCU
Anul VII
Nr. 47

SERBAN ORESCU

Eșecul ANL

Una din surprizele alegerilor de la 3 noiembrie este rezultatul neașteptat de slab al Alianței Naționale Liberale. După cum se știe, cu cîteva luni în urmă, Partidul Alianței Civice (PAC) și Partidul Liberal '93 au încheiat o coalitie electorală – Alianța Națională Liberală – și se putea crede, după mediatisarea intensă de care evenimentul a beneficiat, că aveam de-a face cu „un nou pol liberal”, mai mult decît atât, cu o formă politică cu sănse de a juca un rol în viitorul Parlament. În realitate, „polul” era fragil, iar mediatisarea excesivă. Rezultatele de la 3 noiembrie în contul nou create Alianța Națională Liberale sănse sensibil sub sănse insuimate acordate celor două partide componente înainte de constituirea Alianței, o dovadă că membrii și simpatizanii lor rămăseseră indiferenți. Aceeași constatare în ce privește candidatura d-lui Nicolae Manolescu la președinție, în ciuda unei active campanii. Voturile obținute de domnia sa la 3 noiembrie (în jur de 1%) se situează sub, mult sub progronezele mai vecni.

Prima întrebare care se pune este dacă nu cumva PAC și PL '93 au gresit deopotrivă părăsind Convenția Democrată la sfîrșitul lui 1994 (deoarece considerau mecanismul ei de funcționare drept insuficient de democrat). Răspunsul la această întrebare l-a dat implicit d-l Manolescu personal, cu o zi în urmă: voturile opozitiei (pe soate înțelepte) au fost polarizate de CDR. De aceea a pierdut ANL alegerile! Era greu de anticipat acest lucru? La fel s-a comportat electoratul opozitiei și în 1992 cu partidul național-liberal al d-lui Radu Cămpenean. El n-a mai atins baremul de 3% și a rămas în afara Parlamentului. Cu alte cuvinte, acest tip de reacție a electoratului era cunoscut. Mai mult decît atât, președintele Convenției Democrate, regretatul Cornelius Coposu, declară într-un interviu, la 19 februarie 1995, că formațiunile care doresc să părăsească DCR sănse să o facă, dar plecarea lor din Convenție ar fi un act de „sinucidere”.

Avertismentul au putut fi citite și în presa vremii. Dar nici conducerea PAC, nici și PL '93 n-au tinut seama de ele. Ce putem deduce de aici? Nu deducem căci de pe putin că cele două partide mai mici – PAC și PL '93 – ar fi fost lipsite de personalitate sau de personalitate politice... Dar segmentul de opinie publică vizat de ele consideră că importantă e, deocamdată, concentrarea voturilor, și nu dispersarea lor. D-l Manolescu constată această realitate acum... Aceasta constituie marea sa eroare. Acum și prea tîrziu. Se pune întrebarea dacă aceste partide vor supraviețui sociului. Dar proverbul românesc spune că orice râu și spre bine și s-ar putea ca neîntrarea Alianței Naționale Liberale în Parlament să faciliteze

teze integrarea ei în Partidul Național Liberal condus de d-l Mircea Ionescu-Quintus, unde se resimte nevoie de restructurare, de idei și oameni noi.

Dacă ieșirea din Convenție pare să fie principală cauză a eșecului Alianței Naționale la alegerile din 1996 – ea nu este singura. Ambele partide au, încontestabil, oameni și crimpe programe intereseante. Dar o anumită lipsă de moderație în concepție și exprimare a dăunări imaginii lor publice, suscînd acuzația de teribilism.

In aceste condiții, PAC-ul a pierdut sprijinul Alianței Civice, sub ale cărei auspicioi văzuse lumina zilei. De la început, fricțiunile interne au însoțit acest partid. După alegerile din septembrie 1992 a fost părăsit de aproape jumătate din parlamentari, în favoarea PL '93 și apoi în favoarea PNL, revenit într-o matca Convenției Democrate, tocmai prin intercesiunea PAC, dar care, după ce-i servise PNL-ului drept intercessor, a părăsit Convenția Democrată – din motive de principiu care ne apar, în lumina dezastrului de acum, cu total minore. Dar vorba strămoșilor noștri români, „fiat justitia, pereat mundus” (să se facă dreptate, chiar de ar fi să piară lumea)... Fapt e că fără dominarea discretă a PNTCD, Convenția Democrată s-ar fi destrămat de mult, că doar sănsem între români...

Pe de altă parte, PAC și PL '93 au comis și eroarea de a se considera și compoarta ca partide elitiste, fie definindu-se drept partidul celor mai buni (în cazul PAC), fie profesind un liberalism în discordanță cu mentalitatea românească în momentul de față.

Să aceasta nu-i totul: cele două partide cunoșteau sondajele de opinie din ultimul timp, puteau bănuî deci că nu vor atinge pragul electoral, care este, pentru coaliții din două partide, de 4%. Să totuși nu-sau folosit de ocazia de a reîntرا în CDR sau de a încheia o înțelegere electorală cu această alianță. Dimpotrivă, campania electorală a ANL a fost parțial dirijată contra Convenției.

Indiferent însă de aceste erori, ambele partide, care nu vor intra în viitorul Parlament, au numărăt, în raport cu dimensiunile lor, numeroși oameni de valoare. Discursurile d-lui Nicolae Manolescu în susținerea moțiunilor de cenzură ale opozitiei (cînd domnia sa le-a susținut) sănse pie de antologie și nu pot fi uitate. Pe de altă parte, cele două partide – în special PAC-ul – ar avut o participare meritorie în comisiile de specialitate din Parlament. Absența acestor personalități va fi deci negativă într-o viață publică oricum săracă în valori. Dar cine e de vină?

Articol difuzat de Radio Europa Liberă la 6 noiembrie 1996

Michael Paul Gallagher
Ajută necredinței mele
(trad. și „Cuvînt înainte” de Christian Tămaș)
152 pp.; 8500 lei

Carteau M.P. Gallagher (lansată în premieră la Tîrgul de carte de la Frankfurt, din acest an) caută să dea un răspuns problemelor cruciale ale tinerei generații, confrontându-în ce în ce mai mult cu noii „zel” ai timpului nostru: mass-media, televiziunea, succesul să. Analiza societății irlandeze, din acest punct de vedere – ce poate fi extinsă cu ușurință și la restul Europei – se dovedește a fi o adevarată diagramă socială a Europei contemporane, în care Irlanda rămîne, încă, un caz aparte.

EDITURA ARS LONGA

Jean-François Thomas
Edith Stein, Simone Weil și suferință
(trad. de Christian Tămaș)
240 pp., 10.000 lei

Edith Stein, Simone Weil: două femei-filosof, două genii prin spirit, doi martori eroici prin suflet, dispărute în vîntoarea terorii naziste.

Carteau de față reușește să evocă aceste două destine, atât de diferite prin evoluția lor și atât de unite prin telul lor suprem – acela de a deschide porțile unei noi lumi.

N.C. MUNTEANU

La kilometrul zero al anticomunismului

Pentru irosirea capitalului de simpatie cîștigat într-o zi care a avut sansa să intre în istorie, lui Nicolae Ceaușescu i-au trebuit aproape 25 de ani. Pentru a lăsa puterea, înainte de a fi apucat să ne termine și pe noi, a trebuit să fie impins afară din viață. Să pentru asta a fost nevoie de o revoluție confuză, de singe, de morți și cîteva gloante.

Cu Ion Iliescu, și timpul și românia au avut mai puțină răbdare. Au fost de-a-juns doar șapte ani, deși încă actualul președinte și-ar mai fi dorit vreo patru ani. Slavă Domnului, n-a fost să fie! Nici de recuizit revoluționar n-a mai fost nevoie. A fost suficient votul pentru schimbarea democratică a partidului aflat la putere și a șefului statului. Să Ion Iliescu a avut sansa să intre în istorie, sănse pe care a început să sîrpiască chiar din clipa în care dădea să intre, chiar în momentul în care rostea faimoasa acuza de „întinare a socialismului științific”.

Tineri în Piața Universității în noaptea victoriei

I-a urmat lui Ceaușescu și i-a fost urmată de ispravă: prin încăpăținarea cu care a refuzat să plece, dar și prin altiele. Ii datora totul, și chiar mai mult decît atât. Ceaușescu l-a marginalizat, Ceaușescu l-a înălțat! Să nu doar pentru că-i fusese tovarăș credincios de drum, de luptă, de idei. Iliescu a avut sansa să ne ofere ce ne luase Ceaușescu: lumină, căldură, părți sociale, portocale, puțină demnitate, cîte și mai cîte. În Duminica Orbului, Ion Iliescu a fost, în primul rînd, alături lui Ceaușescu, abia după aceea al maselor largi, populare, de la orașe și sate. Considerindu-se emanat al revoluției la care a fost chemat ca „invitat”, Ion Iliescu a triumfat, după ce, modest, și se așezase ultimul pe listă, cu voia dumneavoastră. Cel din urmă era cel dintîi! .

A făcut totul să rămînă. A adus minerii, a asistat impasibil la evenimentele de la Tîrgu-Mureș, a porcăză Piața Universității, a aruncat cuvinte de ocară opozitiei, a asumăt municipiori impotriva intelectualilor, pe chiriași impotriva proprietarilor, și-a croit o constituție pe măsura poftei lui de putere, s-a dat drept democrat, de nevoie, a devenit și european, s-a făcut frate cu diavolul naționalismului ca să treacă punctea, a simulat schimbarea și reforma, a devenit ocrotitorul celui mai neputincios guvern postrevoluționar, a fost și ocrotitorul birocrației roșii, a pus la adăpost securiști, activiști, militieni, turători, în numele împăcării naționale și al consensului, s-a sprijinit pe un partid care a excusat prin abuz de putere, trafic de influență și corupție, duse pe cele mai înalte culmi. Ba chiar, pe ultima sută de metri, s-a descoperit că omul sărac și curat ce se consideră n-a rezistat ispitei de a-și cumpăra, în disprețul legii, căsuta în care locuia. Iar prin disperarea cu

zîmbet s-a transformat în rictus vestitor de rele. Fără el, românia nu să cadă prada moșierilor, narhiei, proprietarilor de case, urilor. Muncitorii urmău să rămână fără locuri de muncă, țărani fără mînt, chiriași fără adăpost. Apă lipsă după Ion ne aștepta pe tăcăuă, dacă nu-l votam pe Iliescu. Nu Iliescu este „omul pe care tara pară”. Alegeră că președinte a Emil Constantinescu, cu o majoritate de 51%, și cu un guvern de opozitie, ar însemna, nici mai puțin, „consacrarea unei ritabile dictaturi politice de dreptă cu toate consecințele pentru societatea românească și celor mulți”. Omul care n-a mișcat deget impotriva dictaturii de la 1989 era îngrijorat de drobul de sănse dictaturii de dreapta!

Și cu asta, Ion Iliescu a alunecat înborod sub gradul zero al democrației inclusiv în democrația originară. Omul se voia iubit, prețuit și, cînd gură, votat. Cu orice preț. A apelat la ultima instantă, la amenințările abiectă retorică naționalistă, imnul mutat de la înaintașul lui (de Nicu Ceaușescu și vorba), dar și de la cîntecii săi tovarăși de drum. Zănic, România, în marea lor majoritate, nu-ai mai vrut să plătească prețul. Au votat pentru schimbare. Închis pentru schimbarea lui Ion Iliescu, cutitul la os, români au ajuns la concluzia că Ion Iliescu nu-i deosebit de cîndăzut din trunchiul lui Nicolae Ceaușescu.

La kilometrul zero al anticomunismului s-a redeschis balconul revoluției, iar bucureștenii au cîștigat în zori de zi „revolucion fără schimbare la fată a României”, și pe cale democratică. Înțelegând cu schimbarea fetelor. Ce a greutăt, a trecut, ce ne așteaptă să urșă. Să fie, totuși, într-un cîndăzut

COMENZI LA TELEFON: 032/21.50.78.

ANDREI CORNEA

Înfruntarea

În așteptarea scrutinului decisiv din 17 noiembrie, români, încordați, s-au uitat la televizor, la cele patru reprezente ale înfruntării supreme, Iliescu-Constantinescu, difuzate pe rînd de Antena 1, PRO TV și TVR 1. A fost, într-adevăr, o bătălie apărătoare, dramatică, cu suspensuri, cu lovitură de teatru, dar și lovitură sub centură. Regulile luptei, stabilite dinainte de staf-urile electorale, au fost adesea încălcate, spre nervozitatea moderatorilor, mai ales a celor de la TVR, dar fără ca adversarii să-și facă prea multe probleme.

Atât Ion Iliescu, cât și Emil Constantinescu au fost de acord cu necesitatea amplificării reformelor economice și instituționale și cu necesitatea integrării cît mai rapide a României în structurile NATO și UE. A fost singurul punct de acord al celor doi – e adevarat, esențial.

Ion Iliescu a încercat să prezinte cei șapte ani de guvernare ca un succes în linii mari, în poftida unor neajunsuri de parcurs, văzute mai ales ca sacrificii necesare, invariabile, obiective, impuse de mersul reformei. El s-a străduit să se însășteze pe sine ca pe un om de stat cu experiență, care a asigurat stabilitatea țării în trecut și care o va putea asigura și în viitor, contrabalanșând evenualele excese ale noii guvernații CDR-USD, ieșite în urma alegerilor din 3 noiembrie. A încercat, de asemenea, să se demonstreze de responsabilitatea guvernului Văcăroiu, ale PDSR și ale altor organe ale puterii, evocind prevederile limitative ale Constituției.

Emil Constantinescu a căutat să demonstreze gravitatea fără precedent a situației economice și sociale și lipsa unei reforme reale. Pentru el, eșecurile trecutului guvernării stau în corupție și incomptență, fiind, prin urmare, subiective și evitabile. El

s-a prezentat drept garanțul unor schimbări în bine, al unei îmbunătățiri a condițiilor de viață, al unei evoluții reformiste, mai mult sau mai puțin durerioase pentru grosul populației.

Așadar, temele principale ale dezbaterei au fost: starea economiei, corupția, birocrația, asistența sănătății, pensiile, legea caselor naționalizate, agricultura și statul IAS-urilor, problema UDMR-ului, integrarea euro-atlantică și politica externă. Față de 1992, au lipsit temele ideologice, legate de „procesul comunismului”, ca și evocarea fostelor legături ale candidaților cu PCR.

Punctul tare al lui Constantinescu a fost, desigur, tot ceea ce avea la face cu corupția. Făcînd apel la bine cunoscute scandaluri de presă, precum cazul Petru Crișan, „Avicola Internațional” ori prezintînd documente incriminatoare ce demonstraau implicarea unor membri PDSR în privatizarea ilegală a unui depozit sanitar al armatei, candidatul CDR l-a pus adesea în dificultate pe președintele în exercițiu. Tot el a reusit, de asemenea, să evite capcanele întinse de Ion Iliescu, privitoare la relațiile cu Petre Roman, la anumite declarații ale lui György Frunda referitoare la autonomia pe criterii etnice, la aşa-numita „Clauză Ciorbea” de pe contractele de vinzare-cumpărare pe care le încheie chiriașii casei lor naționalizate. A transformat chiar unele dintre aceste capcani în prilejuri de a contraataca, acuzîndu-l pe Ion Iliescu de rea credință și de utilizarea unor falsuri ori de tentativa de a diviza națiunea, precum și de contestarea discernămintului celor care au votat la 3 noiembrie cu CDR. Probabil că cea mai dură lovitură i-a aplicat-o arătînd că Ion Iliescu vrea să cumpere apartamentul în care locuiește și care aparține Administrației Protocolului de

Stat (fosta Gospodărie de Partid), cumpărare în baza unei exceptări, prin Hotărîre de guvern, de la legea care interzice cumpărarea caselor aparținînd aceluiași instituții.

Ion Iliescu a părut vizibil marcat de aceste atacuri, iar ripostele sale au fost neconvincătoare. A fost, în schimb, mai bun în discutarea politică externe, unde a profitat de unele inconsecvențe și afirmații insuficiente mediate ale adversarului său.

În ansamblu, Ion Iliescu s-a arătat foarte marcat de trecutul său de activist de partid, incapabil de căldură umană, uscat, enumerînd cifre și indicînd cînd cu o verbozitate inutilă „complexitatea fenomenelor”. Chiar atunci cînd dreptatea era mai degrabă de parte sa – politica externă ori dificultatea de a obține resursele promise prin programul CDR –, el nu reușea să întoarcă avantajul în favoarea sa, din pricina felului distanță și condescendent, în același timp, în care își trata adversarul și spectatorii. (Va rămîne de pomînă astăzi „mata”-ul amendat de Emil Constantinescu, cît și lapsus-ul „domnule Ceausescu”). Dimpotrivă, Emil Constantinescu a jucat rolul politicianului apropiat de oameni și preocupații mai puțin de detalii constitutivale ori legislative, cît de necazurile și mizeriile populare.

Spun „l-a jucat”, fiindcă, spre deosebire de Iliescu – identificat organic cu funcția de „șef suprem” –, Constantinescu e încă distinct de rolul său, pe care îl asumă mai bine sau mai puțin bine. În special rolul de „primul președinte pravoslavnic” îi stă rău. Iar dacă a-l întreba pe Ion Iliescu dacă „crede în Dumnezeu” reprezintă o intruziune neîngăduită în intimitatea conștiinței cuiva (numai lipsa de demnitate și obsesia păstrării puterii cu orice preț l-a determinat pe Iliescu să invoke botul propriu, copilaria, alte date biografice irelevante și relațiile sale bune cu ierarhia eclesiastică, în loc să refuze, simplu, să răspundă la o atare întrebare), adresa finală cu invocarea călugărului Vasile și a umbrelui lui Coposu frizează ridiculul. Oricum, sper că diferența dintre cel doi e mai substanțială decît cea care există între cel care încalcă poruncă a nouă (referitor la sperjur) și cel care o încalcă pe a treia (referitor la luarea numelui Domnului în desert).

Oricum, dezbaterea televizată a arătat convințător că „regimul Iliescu” e un capitol încheiat.

FDSC lansează programul ONG-Media

• Marți 12 noiembrie, Centrul pentru Dezvoltarea Organizațiilor Neguvernamentale din cadrul Fundației pentru Dezvoltarea Societății Civile (FDSC) a lansat Programul ONG-Media, în scopul facilitării și stimulării circulației nedistorionate a informației despre organizațiile și fundațiile din România. FDSC (președinte prof. dr. Dan Gabriel Manole) administrează Programul pentru Dezvoltarea Societății Civile, finanțat de Uniunea Europeană în cadrul Programului Phare. FDSC finanțează proiecte ale ONG avînd două direcții prioritare: dezvoltarea instituțională a sectorului neguvernamental și susținerea programelor care răspund unor nevoi actuale ale comunității.

Programul ONG-Media se adresează în egală măsură atât ONG, care doresc să-și facă înțelești și cunoscă mesajul prin mass-media, cit și ziaristilor care fac publice informații despre ONG. Pentru început a fost lansată Revista 3, publicație tematică ce urmează să apară de șase ori pe an.

Tot în cadrul programului ONG-Media a fost realizată și o monitorizare a presei de mare tiraj, urmărindu-se astfel identificarea canalelor mediatici care preiau (distorsionat ori adăugă conotații negative sau pozitive) mesajul provenit de la ONG.

În urma monitorizării a rezultat că în general cotidianele naționale, ca

și unele săptămînale, promovează destul de puțin acțiunile ONG, numărul total al articolelor publicate zilnic fiind între 15 și 30. În general, ziarele sunt selective în prelucrarea informațiilor, cele mai mediatisate fiind organizațiile din domeniul cultural, cele care se ocupă de educație civică și drepturile omului, ca și grupările profesionale.

• Motive pentru ca jurnaliștii să mediatisizeze organizațiile neguvernamentale:

- reprezintă vocea comunității în raport cu celelalte două sectoare: public (guvernamental) și privat profit (sectorul companiilor comerciale);

- sprijinul financiar pentru ONG-urile din partea statului e redus sau inexistent;

- oferă alternative de locuri de muncă, în special în domeniul sociale;

- răspund unor nevoi reale ale comunității, cu deosebite ale acelor segmente sociale cărora Guvernul nu le oferă sprijinul necesar;

- atrag fonduri prin programe internaționale de asistență;

- au efecte sociale pozitive, fiind agenții sociali ai schimbării;

- în probleme de mare actualitate, ONG determină Guvernul, Legislativul și Președinția să-și facă publice pozițiile;

- sunt capabile de lobby pe plan național și internațional.

MARIAN CHIRIAC

Piața Universității în noaptea alegerilor

POLIROM coleția PLURAL
NOUTĂȚI

Paul Evdokimov – Rugăciunea în Biserica de Răsărit
Prefață de Olivier Clément
Traducere de Carmen Bolocan

Testamentul Domnului nostru Iisus Hristos

ediție bilingvă
Traducere, note și studiu introductiv:
pr. dr. Nicolae Achimescu

Georges Duby – Anul 1000

Traducere: Maria Ivănescu
Postfață: Mihai-Răzvan Ungureanu

În curs de apariție:
Nikolai Berdiaev – Sensul istoriei

Comenzi la CP266, 6600, Iași Tel.&Fax: (032)-214.100; (032)-214.111;
Internet: www.nordest.ro/shopping/books/polirom/polirom.htm; E-mail: polirom@mail.cccis.ro

MOLNÁR GUSZTÁV

UDMR la răscrucă

II

Molnár Gusztáv este conducătorul grupului de cercetări geopolitice din cadrul Institutului pentru Europa Centrală, Fundația László Teleki, din Budapesta. Cunoscutul analist, având o influență recunoscută în mediile care fac politică internă și externă la Budapesta, autor al unor studii care au trezit interesul în Ungaria și în străinătate, este un fervent susținător al principiului devoluției – transferarea unor importante competențe în plan regional, inclusiv crearea unor parlemente regionale. Exemplul pentru care optează acum, în demonstrația sa, este cel al Elveției, stat cu o structură federativă. Cîitorul român poate nota că structura federativă constituie numai o formă extremă a principiului devoluției, state precum Spania ori Italia atingând un grad avansat de descentralizare regională, fără ca prin asta să se ajungă la federalizare.

GABRIEL ANDREESCU

• Integrarea în structurile vestice, ce servește interesele naționale ale Ungariei, constituie prioritatea numărul unu a politicii externe ungare. • Tratatul de bază marchează acea strategie politică ce are menirea să-i elibereze pe cei peste un milion și jumătate de etnici maghiari din buncărul etnicității. • Cred că este timpul ca UDMR să pună pe masă un amplu plan de reformă a întregului sistem de administrație publică.

UDMR a pierdut prilejul de a ajuta Opoziția să ajungă la putere

UDMR are dreptate cînd spune că în România nu Puterea actuală este cea potrivită ca să rezolve doleanțele cele mai arătoare ale maghiarilor, cu sau fără Tratatul de bază. Am ajuns și eu la această concluzie datării interpretărilor date pînă acum Tratatului de bază sau faptului că, recent, președintele Iliescu a respins propunerea ministrului de Externe elvețian ca acesta să fie semnat la seidul din Viena al OSCE. Președintele a vrut să evite chiar și aparență faptului că Tratatul de bază înseamnă și acceptarea unui arbitraj internațional. Însă prin atitudinea lor potrivnică Tratatului de bază și prin inițierea unei noi înțîlniri maghiaro-maghiare, Markó Béla și ceilalți lideri maghiari au pierdut chiar și prilejul ca, fiind cumpăna balanței, să sprinje Opoziția să ajungă la putere. Prin această comportare de neînțele - așa cum atragea atenția Gabriel Andreescu, co-președinte al Comitetului Helsinki din București, care consideră Ungaria partenerul strategic al României, iar UDMR parte integrantă a democrației românești (același lucru îl spunea recent și Nestor Rateș, director al emisiunii în limba română a postului de radio Europa Liberă) –, organizația politică a maghiarilor a ieșit din centrul vieții politice și se îndreaptă spre periferia ei. Opoziția ia mai în serios Tratatul de bază decât Puterea, care l-a încheiat. Prin urmare, dacă UDMR nu și schimbă urgent atitudinea față de acesta, ea se va măcina în războul staționar dintre cele două poluri ale vieții politice.

Markó Béla și Tökés László și-au împlinit menirea (într-o primă situație, ce necesită într-adevăr o decizie politică) cind a trebuit să îngîne necontentul monologul UDMR ascultătorilor săi maghiari și români, din țără și din străinătate. Dar o astfel de atitudine este acum falimentară. Programul UDMR necesită transformări și completări numeroase. Una este să dai dovadă de o consecvență ieșită din comun în discursuri politice și în pre-

dici, în diferite proiecte de autonomie, în cursul tratativelor cu politicienii din România, din Ungaria sau Occident (neluînd în seamă reacția publicului sau a partenerilor de tratative), una și să faci politică prin declarări rostite într-un spațiu poetic sau religios și să consideri că dacă vreunul dintre partenerii la tratative face declarațile po plăcu îninii noastre, atunci nu mai contează că în privința problemei dezbatute el nu e deloc competent sau nu are nici o putere de decizie, și alta și să iezi cunoștință de implicațiile concrete ale acestor teze rostite cu rol propagandistic.

După ce Constituția României din 1991, prin cuvîntul Puterii, a consfințit drepturile colective ale națiunii majoritar „România este stat național unitar și indivizibil”, „suveranitatea națională este poporului român”, „unitatea poporului român este temelia statului” – și toate acestea fără ca cel puțin să definească popor sau națiunea ca și comunitatea a cetățenilor –, maghiarilor din România nu le-a rămas într-adevăr altceva de ales decât să apeleze la principiul autonomiei interne și să se autodeclare comunitate națională, să-și proclame în mod solemn propriile drepturi colective și în primul rînd dreptul la autonomie națională, eronat numit autonomie națională. După cum spune slovacul Miroslav Kusy: este nefindelnic just să pretinz acest drept din punctul de vedere al logicii statului național. Pentru că nu se poate pretinde ca, pe de o parte, să se desăvîrșească pretențiile și logica statului național, chiar dacă el este absolut democratic, iar pe de alta minorităților naționale să le fie interzisă realizarea acestui drept. Sub semnul unor astfel de idei a fost scris și importantul studiu al lui Kiss János, publicat în *Beszélő* („Mai presus de statul național”), care, revizând dogmele de bază ale liberalismului doctrinar, susține drepturile colective ale minorităților naționale și statul lor de conaționație. Deci ceea ce pretinde UDMR este deja acceptat și de reprezentanții cei mai de seamă ai liberalismului central-european. Problema nu o constituie însă pretenția, ci dacă drepturile preținse și scopurile politice declarate pot fi realizate. De cînd, în sala festivă emanînd atmosferă istorică a liceului clujean „Brassai Sámuel”, UDMR a adoptat declarăția, din anumite puncte de vedere revoluționară, cu privire la autonomia internă, care la vremea respectivă era contestată nu numai de naționaliștii înversunați, dar și de politicianii și teoreticienii liberali, s-au scurs patru ani. În tot acest timp s-ar fi cuvenit să se observe că doleanțele și pretențiile formulate în această declarăție nu pot fi realizate decât în cadrul unui stat cu o structură multi-

nățională și federală. Însă, pentru maghiari din Transilvania, sistemul de drept constituțional cu valoare de model pentru ei (de exemplu, statul elvețian) și sistemul instituțiilor politice federale nu poate fi decit un rezultat al dezvoltării interioare. Ceea ce atinge un stat înființat nu poate fi impus unui alt stat, chiar și atunci cînd este evident că el este unul multinational, cu diferențe comunități naționale, cu limbi diferențe, iar federalizarea sa, a regiunilor cu tradiții diferențe, ar fi soluția ideală. Nici Ungariei de acum o sută de ani nu i-a putut impune o astfel de soluție, care părea să-i fie la îndemnă (cu toate că în monarhia austro-ungară au fost măcar unii care au incercat să o aplique), aşa cum nu i se poate impune acum nici Slovaciei sau României.

Cu toate acestea, chiar și în 1996, UDMR crede că merită să-și piardă timpul cu elaborarea unui statut de autonomie, care după părerea organismului superior de decizie al organizației, a Consiliului Unional al Reprezentanților, trebuie să înceapă cu următorul principiu de drept: „Parlamentul României recunoaște prin lege comunitatea națională maghiară ca un subiect politic de sine stătător, avind personalitate juridică corespunzătoare statutului său de comunitate”. Trebuie curmată urgent această joacă de-a cuvîntele: cine spune A trebuie să spună și B. Cine vrea să lupte împotriva colectivismului nedrept al statului național pe baze naționale, mobilizând voința națională colectivă a minorității, trebuie să spună cu ce fel de mijloace și pe ce fel de forțe se bazează, cum dorește să ducă această luptă. Cu mijloace pașnice, astă sătim – și aceasta este un lucru foarte corect. Dar pe cine, pe ce fel de forțe se bazează?

Fără aportul UDMR, însă, alternanța la putere devine problematică

Din cauza disproportiei de forțe etnice și de putere, forță proprie a comunității minoritare nu este suficientă. Doar Occidental (și numai Occidental) cunoaște instituția statului multinational și federal care funcționează în cadrul juridic stabilit prin drept. Dar sistemul internațional actual face imposibilă realizarea acestor cadre prin dictat, cu excepția situației în care statul cu pricina (exemplul Bosniei) lezează în mod grav drepturile omului și practică purificare etnică. Ungaria, care dorește să se integreze în structurile occidentale, prin semnarea tratatelor de bază cu Ucraina și cu Slovacia, precum și prin semnarea textului Tratatului de bază ungaro-român, a arătat în mod clar că nu poate să sprinje aspirațiile politice ale maghiarilor de peste graniță decit în măsură în care ele sunt în concordanță cu normele occidentale, și nu cu cele care au valoare de model pentru noi. O

astfel de soluție este acceptabilă și pentru statul român.

Prin metoda excluderii, ajungem la o singură putere politică ce manifestă un viu interes față de această regiune, și datorită situației sale este foarte receptivă față de nemulțumirile și aspirațiile minorităților. Rusia este aceasta fortă.

UDMR trebuie să se decidă urgent: ori înaintea pe calea bătătoritoră după 1992 și, dînd glas revendicărilor sale juste, fiind convinsă că are dreptate, va deveni jucăria Rusiei, care dorește să împiedice integrarea în NATO a țărilor din centrul Europei, ori are în vedere că programul său urmărit cu străinici este practic irealizabil și își schimbă stilul politic și strategia.

Legitimitatea internă a conducerii Markó-Tökés-Takács se leagă de program existent, de aceea a fost posibil ca în cadrul ședinței Consiliului Reprezentanților Unionali și a Consiliului de Mediile, convocate pentru 6 septembrie, să se lupte pentru continuarea liniei politice existente. Dacă în dezbaterea privind Tratatul de bază vor ieși în continuare victoriosi adeptii cuvîntelor frumoase și ai stereotipilor obișnuite, și nu cei care vor schimba inevitabilă, atunci este foarte probabil ca Frunda György (care este înzestrat cu capacitatea politice ieșite din comun și care posedă o cultură juridică temeinică) să fie nevoie să încearcă pe viu, pe frontul campaniei pentru alegeri prezidențiale, un program nou și o strategie politică nouă. Dar dacă demersul lui Frunda György va avea succes, dacă va obține mai multe voturi decât a obținut UDMR, care este deja în declin, după cum indică ultimele alegeri locale, atunci vor fi întrunite condițiile pentru reînnoirea UDMR.

Datele ultimelor sondaje de opinie arată că, fără revenirea UDMR în coaliția Opoziției, schimbarea de la putere a coaliției guvernamentale românești – și în primul rînd a partidului-stat, care guvernează neîntrerupt din Decembrie 1989 încoace – devine problematică. Iar în România de azi aceasta este problema decisivă – nu schimbarea președintelui. Dacă după alegerile parlamentare – cu participarea UDMR sau măcar cu sprijinul său – Opoziția va forma guvernul, România va ajunge la o cotitură mai importantă decât cea din Decembrie 1989. Atunci se va clarifica dacă poate fi dezvoltată o structură nouă, constituțională, a statului național democratic, și împreună cu ea calitatea democrației politice, sau acest stat democratic va fi forțat să lase locul unei forme de împrumut sau autohtone a statului național autoritar, care, atât din punctul de vedere al întregii societăți, cît și al minorității, este un regres grav, amenințător.

Traducere de
ZSEHRÁNSZKY ISTVÁN

NOILE TARIFE ALE ABONAMENTELOR CU REDUCERE LA REDACTIA „22”

Foarte avantajos pentru cadre didactice, elevi, studenți, pensionari, foști detinuți politici și veterani de război:

- Numai 5.000 lei pe 3 luni, cu expediere la domiciliu;
 - Numai 4.500 lei pe 3 luni, cu ridicare de la redacție;
 - Practic jumătate din exemplarele primite sunt gratuite.
- Pentru celelalte categorii de cititori abonamentele sunt, de asemenea, cu reducere:
- 6.500 lei pe 3 luni (reducere 38%)
 - 6.000 lei pe 3 luni (reducere 42%), în aceleși condiții.

Cei interesați să rugați să achite la sediul redacției (Calea Victoriei 120) sau să expedieze prin mandat postal suma corespunzătoare, pe adresa: Revista „22”, cont 45103532 BCR
Filiala sector 1, Calea Victoriei 155, Bloc D1, București.
Adeverințele (talon de pensie, adeverințe școlare etc.) valabile un an se expediază pe adresă Revista „22” Calea Victoriei 120, sector 1, București, cu specificarea pentru Serviciul de Diffuzare.

Abonamentele cu reducere sunt sponsorizate de Asociația EST-LIBERTÉS

ADRIAN CIOROIANU

A.R.L.U.S. - o poveste cu intelectuali

IV

Din numerele trecute:

• Bazile ARLUS (Asociația Română pentru Strîngerea Legăturilor cu Uniunea Sovietică) au fost puse de către un grup de intelectuali, în seara zilei de 20 octombrie 1944, în casa profesorului universitar C.I. Parhon • O asemenea asociație mai existase în România: Petre Constantinescu-Iași – profesor universitar la Chișinău – înființată în 1932 asociația Amicii URSS, după modelul unor asociații existente în mai multe țări occidentale.

Structura organizatorică; „inițiații“ (2)

Comitetul de conducere al ARLUS din decembrie 1944 se constituie într-un veritabil *who's who* al vieții publice din țară. Vom observa schimbări puține și nesemnificative față de comitetul de conducere fixat pe 12 noiembrie, la data constituirii oficiale a asociației. Să urmărим încă o dată această defilare de celebrăți, net superioare numeric celor foarte puțini activiști presărați, în plan secund, printre rinduri:

– președinte, prof. Constantin I. Parhon; vicepreședinti, profesorii Simion Stoilov, Gh. Nicolau, Dimitrie Gusti, Nicolae Profiri, Daniel Danielopolu, P.P. Stănescu și D. Bagdasar; secretar general, dr. Simion Oeriu; secretari, E. Mezincescu, M. Enăchescu și dr. Stefan Milcu; casier, prof. Emil Stihă; bibliotecar, prof. Traian Săvulescu; membri, prof. C. Ionescu Mihăieschi, gen. dr. Bălănescu, gen. Vlăduescu Răcoasa, Constantin Agiu, prof. Petre Constantinescu-Iași, prof. S. Sanielevici, prof. Alexandru Rosetti, prof. Stefan Nicolau, col. Maltopol, col. Egidio Massini, Dina Cocea, N.D. Cocea, Elena Livezeanu, Marieta Dragomirescu.

În privința ramificației, în acest moment asociația are 12 secții, fiecare secție cuprinzând la rându-i mai multe subsecții. Iată tabloul complet al zonei de interes ARLUS:

– secția economică; secția științe; secția literatură și filosofie; secția științe aplicate; secția științe sociale; secția armată; secția transport și comunicări; secția invățământ; secția presă; secția propagandă; secția artă; secția sport-turism.

De reținut că fiecare secție presupune un președinte de secție, cîțiva vicepreședinti, secretari (unei ori și un bibliotecar, după caz), și membri aferenți. O sumară trecere în revistă a acestor secții ne permite să înțelegem că ARLUS strîngea de la foarte mare parte din acele personalități considerate ca fiind, în epoca, elita culturală și științifică românească.

Secția economică cuprindea cîțiva dintre cei mai cunoscuți finanțaști și oameni de afaceri români ai momentului. Era încă devreme pentru impunerea originii ca element de departajare, astfel încât secția este condusă de Lascăr Catargiu, nimeni altul decât fiul fostului prim-ministru și ministrul de interne conservator Lascăr C. Catargiu; Lascăr Catargiu fiul studiasi dreptul și economia în țară, în Germania și în Austria, pregătindu-se pentru a deveni unul dintre cei mai apreciați economisti ai țării. În perioada interbelică, este membru în diferite consiliuri de administrație; în 1944 avea 72 de ani. Vicepreședintii secției sunt Gheorghe Focșaneanu și Max Auschnit, cel din urmă fiind; evident, cunoscut și foarte bogat industrial. Ca membru apare Mitiță Constantinescu, pe poziție modestă față de trecutul său și chiar față de ceea ce-l aștepta. Fostul ministru liberal de finanțe și guvernator al Băncii Naționale reprezentă unul dintre cele mai interesante cazuri de convertire din peisajul societății românesti. Cu un rol important rezervat în organigramă arlusiștilor – vicepreședinte al ARLUS și președinte al viitoarei edituri „Cartea Rusă“ (răspălit, printre altele, și pentru graba cu care întocmese și publicase, în toamna lui 1944, un volum intitulat *Continental URSS*) – Mitiță Constantinescu moare la 56 de ani, în august 1946, lăsând vacanță și funcția de președinte al mai mult decorativului Partid Național Popular, unul dintre partidele fantomă a căror apariție a fost încurajată de comuniști din rațiuni strategice, pentru atragerea celor cu rețineri față de PCR, inclusiv a intelectualilor. PNP ia ființă în ianuarie 1946, prin transformarea în partid a Uniunii Patriotilor.

Plină de personalități este și secția literatură și filosofie, secție care-l are ca președinte pe Mihail Sadoveanu, iar ca vicepreședinte pe Mihail Ralea și Peressicius; secretari sunt Al. Phillipide și Talaz, bi-

bliotecar Petrașincu, iar la membri, Camil Petrescu și colonelul Maltopol. Să spunem, deocamdată, că M. Ralea va deveni și el – alături de M. Sadoveanu – unul dintre cazurile tipice de intelectuali dispuși la convertire; membru al Partidului Național Tărănesc în perioada interbelică, exponent cu reale perspective al aripiei de centru din partid (deci alături de Armand Călinescu sau M. Costăchescu, și nu singă Petre Andrei sau cei ce formau aripa „de stînga“!), Ralea este unul dintre cei ce vor fi contactați de comuniști în 1937, cum este și cazul dr. N. Lupu sau al lui Mihai Ghelmegeanu. Cu un apreciabil simț al momentului și, oarecum, al perspectivei, Mihail Ralea înființează în 1943 Partidul Socialist Tărănesc, un partid absolut minor, dar pe care îl va folosi pentru a adera, la 6 septembrie 1944, la Frontul Patriotic Antihitlerist (coalition politică *ad-hoc*, cuprinzînd Partidul Comunist, Partidul Social Democrat,

P. Constantinescu-Iași, George Enescu și Petru Groza alături de Valeria Barsova, artistă a poporului a URSS, 15 aprilie 1945

Frontul Plugarilor și Uniunea Patriotilor) și, mai apoi, pentru a fuziona cu Frontul Plugarilor al lui Petru Groza. Ca membru al Frontului Plugarilor, Mihail Ralea intră ca ministru al Artelor în guvernul Groza de la 6 martie 1945, poziție pe care o pierde mai tîrziu pentru a intra în diplomație și pentru a fi numit, în septembrie 1946, ambasador plenipotențiar al României la Washington. Legat de această misiune, un episod revelator: după momentul sosirii la Washington, Ralea nu are ocazia să se prezinte, cum era necesar, secretarului de stat al SUA, George Marshall, din cauza programului încărcat al acestuia din urmă; ocazia se va ivi, aproape *in extremis*, sâmbătă 4 ianuarie 1947. Primirea glacială și tonul plat cu care George Marshall îl primește păreau să confirme că secretarul de stat evitase în mod intenționat să-l întîlnescă; drept care, dornic să-și amelioreze imaginea, Ralea oferă o moștră perfectă de *dublu discurs*. Pe de o parte, în legătură cu reproșurile lui Marshall în privința organizării și desfășurării alegerilor din noiembrie '46, Ralea spune că România se află la porțile Orientului, deci, inevitabil, alegerile nu au cum să se desfășoare ca în SUA sau ca în Anglia; corupția fiind aici în firea lucrurilor, aceste alegeri nu au fost nicidecum o excepție. Din contră, spune Ralea, corupția a fost „normală“, ea a influențat 5% din voturi (deci cam 200.000 de voturi); cu sau fără corupție, rezultatele ar fi fost oricum aceleași. Pe de altă parte, Ralea pledează pentru o implicare mai puternică a Statelor Unite în România, pentru o colaborare economică în deschiderea uneia politice. România sănătățile lor sunt populări într-o mare slavă, afinitățile lor sunt occidentale, iar țărani români au simțul proprietății; dacă Statele Unite o ostracizează, România va cădea sub „influență exclusivă“ a sovieticilor. „D-le Secretar, nu ne lăsați dincolo de cortina de fier!“, spunea Ralea în încheiere.

Ne întoarcem la ARLUS și la sa secție de literatură pentru a spune cîteva cuvinte și despre un alt membru, colonelul Mihai Maltopol, uitat, pe drept, și ca scriitor și ca ofițer de carieră. Născut în 1892 la București, Maltopol face studiile militare la Berlin și în 1940 ajunge la gradul de locotenent-colonel; apăsat, probabil, de formația sa implinită în inima Germaniei, odată luat prizonier în URSS se convertește la „pandurism“ prin intrarea în Divizia „Tudor Vladimirescu“. Repovestită de el însuși într-o deplasare în Ardeal – și transmisă nouă de unul dintre cronicaři de ocazie ai expediției –, această convertire are aer de poem dramatic: „*în captivitatea sovietică poighița de pe ochii săi, țesută din minciună și calomnie, s-a sfîrteat în fața adevărului revelator*“; socul, probabil, a fost puternic și foarte de folos, pentru că astfel Maltopol ajunge „conducător politic“ al Diviziei create pe tărîm sovietic.

Într-un total demnă de atenție este și compoziția subsecției istorie – filologie: Iorgu Iordan președinte, Andrei Otetea și Constantin Balmuș vicepreședinti, Alexandru Graur secretar, Constantin Racovăț bibliotecar și Emil Petrovici printre membri. Iorgu Iordan avea atunci 56 de ani; meritele sale științifice, ca și cele „democratice“ erau bine cunoscute – profesor universitar la Iași (va fi numit, prin transfer, din octombrie 1946, la Facultatea de Litere din Universitatea bucureșteană), membru corespondent al Academiei (secția literară) din mai 1934, tot de prin acea vreme membru al Amicilor URSS și președinte al Comitetului Național Antifascist (organizație manipulată de comuniști, suprimită în noiembrie 1934), precum și fondator, după 23 august 1944, al Grupării Universitare Democrate, unul dintre primele instrumente de scizie din lumea universitară românească postbelică, grupare în spatele căreia umbra partidului comunist nici nu făcea eforturi de a se ascunde. În toamna același an, Iordan se inscrie în Partidul Social Democrat, trezind, pentru o vreme, suspiciunea comuniștilor, care-l revendicau; din august 1945, este primul ambasador român la Moscova de după război. Ajuns la momentul scrierii memoriorilor, expediază experiența arlusiștilor în cîteva rînduri, lucru perfect explicabil dacă ținem seama că volumul III al memoriorilor sale apare în 1979 (Ed. Eminescu), cînd, pentru afirmația „independenței“ lui Ceaușescu, istoriei precum Amicii URSS sau ARLUS nu mai erau de mare actualitate. Mai mult, Iordan își face un merit din a nu fi participat la înființarea ARLUS, drept care ar fi fost recomandat doar pentru funcția de... bibliotecar.

Subsecția matematică a ARLUS punea, de asemenea, nume ilustre precum D. Pompei (președinte), Grigore Moisil sau Alexandru Myller (vicepreședinti) alături de necunoscută membră Ana Toma. O mențiune despre profesorul ieșean Myller, un excelent matematician, mai puțin amintit astăzi. Prohibitatea sa, în general recunoscută (ca și, e drept, vagile simpatii stîngiste), i-a fost de rău augur, predispunându-l, ca pe atîția alții în aceste condiții exceptio-nale, la manipulare. După 23 august, dar îndeosebi după instalarea, la 4 noiembrie, a lui Stefan Voitec ca ministru la Departamentul Educației Naționale, ministerul de resort a numit, pentru fiecare universitate, cîte o comisie de trei membri cu rolul de a examina comportarea corpului didactic, de la profesori la asistenți, în perioada dintre cele două războaie – cu precădere, evident, în timpul dictaturii carliste și a regimului antonescian. Epurarea universităților românești, se știe, nu a fost un fenomen singular; ea a fost parte din procesul mai larg al epurării instituțiilor publice și va rămîne ca unul dintre cele mai triste momente din istoria învățămintului românesc, exemplu clar de minare, prin ea însăși, a elitei culturale. Profitând acestui fenomen și, pe termen lung, partidul comunist, cel care din toamna lui '44 urmărește această scindare fară precedent a lumii universitățile. Așadar, Alexandru Myller va fi prins și el în acest ignobil carusel: împreună cu lorgu Iordan și Andrei Otetea, Myller va alcătui comisia instituită pentru epurarea Universității Iași; mai mult, Al. Myller, ca rector, i-a fost chiamă președinte (în toate universitățile, de altfel, reectorul era președinte de drept). În mare, aceste comisii nu au dat, în prima fază, rezultatele așteptate de comuniști (deși, atenție, nu au stat degeabă La Iași, își va aminti același I. Jordan, „în mai puțin de cinci, șase săptămâni am izbutit să scăpăm universitatea ieșeană de circa treizeci de profesori, conferenția și asistenți“, subl. n.). Dar ele au creat un precedent pentru valurile de arestări ce vor parăzi, în deceniul următor, învățămintul superior.

Autorul va fi recunosător celor ce vor avea amabilitatea – sau, pur și simplu, dispoziția – de a-i transmite informații (directe sau mediate) legate de ARLUS, precum și celor ce-i vor semnala evenuale erori sau inadvertențe.

DANIEL DĂIANU

Mersul transformării*

V

Din episoadele trecute:

• În analiza sistemelor postcomuniste rolul istoriei și al factorilor structurali este adesea subestimat. Acești factori explică de ce anumite reforme au fost inițiate mai târziu și au avut succes în anumite spații naționale, spre deosebire de altele. Condițiile inițiale favorizante și infuzia de capital străin, mai ales în Ungaria și Cehia, au contribuit mult la intrarea politicilor economice a acestor țări într-un „cerc virtuos”. • Fără infuzie masivă de capital din afară, o economie cu moștenire grea are foarte mari sanse să „mustească în suc propriu”. Concilierea cerințelor de eficiență economică cu cele de realizare a unui grad necesar de coeziune socială va fi cel mai greu test de guvernare. • Din cauza marilor distorsiuni structurale moștenite și a fragilității instituțiilor în formare, nici chiar „fruntașii” economiilor postcomuniste nu au făcut pași decisivi privind restrucțuirea de adâncime. • Implozia economiei mexicane, la finele lui 1994, sugerează că de vulnerabile sînt și economiile postcomuniste. • Mareea problemă a țărilor postcomuniste este cum să edifice o politică de liberalizare și, în același timp, să soluționeze, fără a reinvia practica totalitară, probleme ce reclamă intervenția statului.

Acumularea ridicată, creșterea rapidă și modernizarea implică un „careu de aur”

Am subliniat că este aproape imposibilă a avea creștere rapidă și dezvoltare fără rată de economisire înaltă și formare intensă de capital – inclusiv de capital uman, care înseamnă efort educațional. Ce determină o rată înaltă de economisire și, mai departe, de investiții? Ca asigură formarea de capital uman? Aceste întrebări sugeră că existența unor alte cauze primare ale progresului, succesului economic. Am reliefat și dimensiunea politică a transformării postcomuniste, care presupune dezvoltarea procedurilor democratice, a democrației politice.

Răspunsul ar fi centrat pe patru forme neconvenționale de „capital instituțional”, privit în sensul cel mai larg: capital social, capital civic, capital de conducere și vizionare și capital de coeziune. Într-acste patru forme de capital există vincături vizibile și, totuși, separarea lor analitică este utilă.

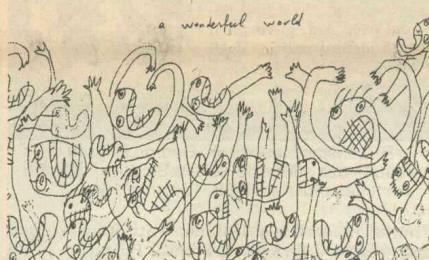
Capitalul social se referă direct la normele care guvernează raporturile dintre indivizi, grupuri și organizații. Kenneth Arrow, Robert Putnam și, mai recent, Francis Fukuyama au accentuat importanța normelor sociale, ca ipostaziere a capitalului social, pentru dezvoltarea economică. Dificultatea pentru analistul economic rezidă nu atât în natura neclară a conceptului, cit mai ales, în modul în care se dezvoltă instituțiile, într-un mod incremental, dar fără o determinare mecanică. Importul și imitația de instituții și pot practica, dar nu pot asigura organizarea necesară funcționării instituțiilor.

Prin capital civic am în vedere cîteva elemente. În acestea, un loc central îl definește sistemul instituționalizat de controale reciproce; acesta trebuie să se constituie în mecanismul de control al puterii, al celor mandatați să gestioneze treburile publice. Un alt element este reprezentat de alcătuirea instituțională a societății, în special de funcționarea organizațiilor civice. Capitalul civic prezumă și o atitudine generalizată, o stare de spirit a individului ca cetățean. Ca și capitalul social, și capitalul civic naște o întrebare critică: oare aceste forme de capital instituțional, ce sănătatea și resurse pentru transformare (modernizare) nu sunt – ele însele – expresia unui grad înalt de dezvoltare societală? Această întrebare ilustrează tensiunea între o abordare organică și una constructivistă a dezvoltării, a modernizării. În țările postcomuniste, în timpuri extraordinare care reclamă politici extraordinare, responsabilitățile schimbării de ansamblu „sunt condamnați” să fie constructivisti. Esențial este ca acest demers să fie întreprins în mod inteligent.

Capitalul de conducere și vizionare se fructifică cel mai bine, este confirmat (sau invalidat), atunci cînd este nevoie acută de un asemenea factor de producție. Orică cercetător al vieții organizațiilor cunoaște că lideranța iese în evidență în momente de răscruce, cînd decizile sunt cruciale. S-ar putea considera că mai bine ar fi ca decizile să fie ele însele rodul unor optimizări care să elimine incertitudinea, „arta” și subiectivismul. Dar acest lucru este nu numai imposibil, dar și de nedorit, atunci cînd algoritmi de optimizare nu pot asigura creativitatea, străpungearea frontierelor cunoașterii. Mai mult, transformarea ca proces reușit – ca „făcere de istorie” și nu prezentă în istorie – implică nu numai acțiunea unor forțe impersonale (mecanismele); strategia, deci actual de conducere nereductibilă la simpla coordonare de

acțiuni, joacă un rol important.

Are o țară ca România un stoc semnificativ și activizabil de capital de conducere și vizionare? Răspunsul nu este ușor de dat. Un pessimist ar răspunde că înseși elitele politice și economice ale țării reprezintă o „industria infant” și că nu este cazul să aşteptăm rezultate spectaculoase. Un optimist ar sublinia lipsa de omogenitate a elementului uman, existența întotdeauna a vîrfurilor care, atunci cînd istoria naște circumstanțe, ies la iveală și pot oferi ordonare și direcție agregatorilor sociale mari. Oricum, transformarea fiind un proces de durată, prestația elitelor politice și economice din România va trebui să aibă un ridicat numitor comun de-a lungul unei perioade îndelungate – chiar dacă vom avea sănșă să beneficiem de ancore reprezentate de NATO și UE.

Capitalul de coeziune este un element ce s-ar putea să sună ezoteric unora. Am considerat că merită să-l includ în „careul de aș”, avind în vedere importanța stabilității sociale pentru evoluția pe termen lung a unei societăți. Și aici ne întîlnim cu întrebarea: este aceasta premisa sau rezultat al procesului? Răspunsul este neivocabil: coeziunea socială ajută dezvoltarea sau creșterea prin perioade dificile, dar este la rîndul ei influențată de proces. Este de subliniat că stocul și fluxul de coeziune socială depind de cadrul instituțional, de funcționarea instituțiilor. Și din acest punct de vedere se poate gîndi la varianța de capitalism care ar asigura un grad de coeziune socială mai ridicată.

Nevoia de a fi lucizi

Cu riscul de a fi redundant, voi sublinia foarte succint ceea ce consider a fi un set relevant de parametri ce caracterizează starea de fapt a societății românești.

În primul rînd se impune acceptarea adevărului că societatea românească este una dintre cele mai sărăce de pe continentul european. Se poate observa că nu am folosit termenul țară, ci societate; țara poate fi bogată, dar resurse neidentificate sau prost administrate, infrastructură, tehnoscopă și instituții procare stau la originea performanțelor inferioare. Acest adevară trebuie completat cu un altul, și anume: inexistența unei „legi de fier” care să garanteze prosperitatea societății românești la un orizont de timp ce poate fi ușor definit. Este suficient a privi economia mondială, pentru a ne remănti că numărul țărilor prospere este mult mai mic decît al celor care se confruntă cu mari probleme

economice și sociale. Merită și a repetată o idee: deși un proces de „ajungere din urmă” (*catching-up*) poate fi stimulat de costul forței de muncă mult inferior (celor mai multe din țările europene), funcționarea instituțiilor și calitatea politicilor economice sunt determinante pentru ca un astfel de proces să aibă loc.

Starea de sărăcie (subdezvoltare) face mai dificil mersul transformării prin influența pe care o are asupra variabilelor procesului. Nivelul de dezvoltare a societății românești (subdezvoltarea sa) poate fi un indiciu important și în ceea ce privește perspectivele de integrare în Uniunea Europeană.

Liderii comuniști români au practicat un stalinism tiriu, care și-a pus pecetea pe fizionomia și fizionomia societății înainte de 1989, reverberați distincte putind fi detectate și după acest moment; intervinând aici povara structurii și a trecutului, inclusiv precomunism, care la noi pare a fi mai grea decît în alte țări postcomuniste europene. Lipsa unor reforme parțiale, care să îi permisă apariția de ingrediente instituționale specifice economiei de piață, explică în bună măsură de ce mersul transformării este mai dificil la noi.

Stalinismul tiriu și politica economică voluntaristă, chiar judecată conform unor standarde de apreciere regionale (înăuntrul zonei comuniste), au lăsat o grea moștenire în privința alocării resurselor. Această moștenire explică încordarea structurală în sistem și nevoia acută de restructurare a unei forte diversificate, dar și a unei ineficiente baze industriale. În mod similar, agricultura, care ar putea să fie o mină de aur pentru România, se află într-o stare critică. Că privește infrastructura, aceasta este departe de ceea ce presupune o economie dezvoltată; și din acest punct de vedere România are de surmontat un handicap foarte mare.

România se confruntă cu o extraordinară constringere valutară. Deși această constringere este des întîlnită în țările în curs de dezvoltare, ea se manifestă mai pregnant la noi decât la cele mai multe din țările postcomuniste europene. Cauze majore ale acestei situații sunt decenii anilor '80 (care a istovit economia și a intensificat „foamea“ de resurse și produse) și măsurile de politică economică după 1989, care au subestimat dezechilibrul între producția internă și consumul intern. Constringerea valutară reclamă prudentă în politică macroeconomică, formularea unei strategii care să privilegieze expansiunea producției orientate către export.

Stalinismul tiriu și decenii cumplit la anilor '80, cînd românii au suferit de foame și frig din cauza deciziei lui Ceaușescu de a plăti toată datoria externă înainte de scadente, au format la cetățeni așteptări deosebit de privind momentul postcomunist. Aceste așteptări, cumulate cu frustrările de după 1989, sunt un factor de determinare a suportului social pentru aplicarea reformelor preconizate. În acest context se cuvine să menționăm și gradul de incrinare politică, în condițiile în care este necesară o conjugare a acțiunilor clasei politice pentru transformarea societății.

Criza morală a societății românești complică mersul transformării, în măsură în care regăsirea de sine a comunității implică recuperarea sau întărirea unor valori fundamentale, precum cîinstea, loialitatea, solidaritatea, familia. Asemenea valori sunt esențiale în perioade de incertitudine și de rupturi, cînd dificultăți materiale pot induce comportamente antisociale pe scară largă. Din păcate, incertitudinea și diverse rupturi sociale pot amplifica asemenea comportamente.

Transformarea va conduce, în România, la un tip de capitalism. Nu ne poate fi indiferent ce tip de capitalism se conturează la noi. Există unele premise și evoluții favorabile, precum asocierea la UE și NATO (Parteneriatul pentru Pace), vigoarea presei și a organizațiilor civice, existența nu a unui singur pol puternic în viața politică, atitudinea generală a populației față de reforme ca direcție de acțiune, gradul de pregătire profesională a multor cetățeni; dar trebuie să recunoaștem că sunt numeroase semne nu prevestitoare de bine, precum germenii unei cleptocrații, corupția, clientelismul, lipsa de transparentă (să ne gîndim la privatizare), deficitul de etica în viața politică și economică, limbajul dublu etc. Riscul mare, la scara istoriei, este că, prin performanțele economice de ansamblu și viața de zi cu zi a cetățeanului obișnuit, să râmînem o societate periferică. Din acest punct de vedere, răspunderea celor care guvernează sau vor guverna țara este imensă. Această răspundere implică viziune și strategie în procesul de transformare.

* Fragmente din introducerea cărții în curs de apariție *Transformarea ca proces real. De la comandă la piață*, București, ed. IRLI.

SERBAN RĂDULESCU-ZONER

III

Climatul politic premergător alegerilor din 1946

Din numerele trecute:

• În toate statele est-europene, instaurarea comunismului s-a făcut după un același scenariu al Moscovei • Modelul rus prevedea trei etape: constituirea unei coaliții guvernamentale cu participarea principalelor partide politice; înlocuirea coaliției autentice cu una fictivă și, în cele din urmă, preluarea întregii puteri de către comuniști • În cadrul acestui scenariu de sovietizare a statelor est-europene, un episod l-a constituit desfășurarea unui simulacru de alegeri parlamentare • Dacă viitorul României și al Bulgariei fusese transat în favoarea URSS de către noile puteri, în ceea ce privește celelalte țări aflate sub ocupație sovietică (Ungaria, Polonia, Cehoslovacia, Germania de Est), Kremlinul a călcit în picioare acordurile internaționale referitoare la statutul acestor țări.

În perioada premergătoare și în timpul campaniei electorale, poliția, jandarmeria și Serviciul Secret de Informații, ajunse sub controlul total al comuniștilor, au avut un rol deosebit de important în timorașarea populației și a candidaților opozitiei pentru viitoarele alegeri, precum și în supravegherea PNT și PN, informând guvernul și conducerea PCR asupra activității partidelor menționate. Într-o sinteză elaborată în luna mai 1946 de către Direcția Generală a Poliției asupra partidului PNL se menționau, printre altele, următoarele:

„Campania electorală. Întruniri: se constată o vîcă activitate propagandistică în diferite regiuni și o acțiune de reorganizare a cadrelor, în vederea alegerilor. În Regin-Mureș, partidele istorice se susțin reciproc, fapt care dă aspectul unui pact. În județul Sibiu se remarcă o intensificare a acțiunii propagandistice. În județul Arad se procedează la reorganizarea cadrelor, în timp ce propaganda se mărginește la manifeste afișate. În județul Caraș campania este în plină desfășurare. În comuna Doolini se semnalează o vi-guroasă organizație a tineretului. Se procedează, pe lîngă captarea de noi membri, și la completarea cadrelor de conducere. În regiunea Timișoarei, propaganda este foarte puternică. Au loc dese întruniri, la care participă regulat avocatul Furlingeanu și care remarcă une atitudini antisemita și antigovernamentală. În mediul rural al județului Dolj, propaganda este foarte puternică dusă îar mare parte a populației înclină către Partidul Na-

rile sociale, în special avocați. În județ Covurlui se constată o foarte puternică acțiune de reorganizare a cadrelor de conducere, dirijată de profesorul Tăhăneanu și pr. Chiriculă. Se formează echipe de propagandă la țară și se răspindesc manifeste pe tot cuprinsul județului. Tot aici s-a organizat o școală de propagandă, o poliție de partid, sub conducerea fostului comisar Prodeea, și echipe de informatori, elementele fiind recrutate în special dintre fostii legionari. Organizarea tineretului este iarăși în plină desfășurare. La 16 mai, au fost primiți în organizația membrii proveniți din Partidul Național Liberal-Tătărescu. În județ Tecuci se remarcă o puternică activitate atât în oraș, cit și în multe comune din cuprinsul județului. La Iași se constată afișajul manifestului „Chemare către studenți”, unde se condamnă lupta de clasă ca fiind o crimă, precum și activitatea guvernului. La 5 mai, în orașul Dorohoi a avut loc o adunare, unde s-a hotărât reorganizarea partidului și colaborarea cu Partidul Național Tătărescu-Maniu. Prin presă se manifestă pe vecchia linie de conduță.

Metode aplicate: cu vădită intenție de a specula slăbiciunea țărănilor, su-perstiția și religia, la întrunirile de la Timișoara se folosește și expresia: „Actuala conducere cauță să înlocuiască Biblia lui Hristos, cu cea a lui Karl Marx”. Se lucrează în special prin organizații de tineret și extrașcolare, întreținându-se o atmosferă cu caracter naționalist și reaționalist, împotriva organizațiilor democratice. Se speculează greuă situație economică, mai

votaze pe „istorici” și să nu părăsească secția de votare pînă la desprinderea scrutinului“.

La 13 iulie 1946, Ministerul de Internare a elaborat „Planul operațiunilor pe care Direcția Generală a Poliției trebuie să le efectueze în vederea participării la pregătirea alegerilor“. La punctul 1 din documentul menționat se prevedea: „Verificarea întregului apărări polițiesc, sub raportul capacitații profesionale și al atașamentului poliții. Cei care nu corespund vor fi propusi pentru cadrul disponibil, pînă la data de 31 iulie 1946“. La punctul 4, în același document, se preciza: „Directivele necesare au fost date inspectorilor regionali de poliție în conferințe ce au avut loc la Direcția Generală a Poliției în zilele de 5 și 6 iulie 1946. S-a preci-

mai conținea și următorul pasaj: „Vom continua lupta hotărîță pînă la nimicirea definitivă a reacțiunii în frunte cu Maniu și Brătianu, care au sprijinit și sprijină și azi pe Antonescu și clica lui“. „Cerem execuția! Moarte Antoneștilor! Sentința Tribunalului Poporului, sentință aspră dar justă, reprezintă voința întregului popor. Mai există unele fasciste ale lui Maniu și Brătianu care speră într-o schimbare a pedepsei. Aceasta însă nu se va întimpla. Sentința trebuie să fie îndeplinită“, striga dr. Mezincescu, la un alt miting din Piața Universității, în ajunul executării mărescușului la Jilava. În același context, Nicolae Bellu, în România liberă, îl eticheta pe Iuliu Maniu drept „idol de putregai“, iar Zaharia Stancu scria despre cunoscutul istoric George Brătianu că ar fi făcut în prelegerile sale universitare apologia nazismului.

În ciuda tuturor manevrelor comunitatei de timorare a opiniei publice, de săcanare și persecuare a partidelor politice din opozitie, în ciuda climatului de teroare instaurat în țară de guvernul Petru Groza, acesta folosindu-se astăzi de poliție și serviciile secrete ajunse sub controlul unor agenți NKVD de

22 noiembrie 1946. După înfrângerea din alegeri, comuniștii sărbătoresc „victoria“

Violență, singurul argument al comuniștilor împotriva partidelor istorice

rang înalt, cit și de bande mobile de bătaușii, mareea majoritate a populației nu s-a lăsat intimidață și a votat în 1946 pentru partidele democratice, mai ales pentru Partidul Național Tătărescu și împotriva celor „fără neam și Dumnezeu“, după cum caracterizează generalul Rădescu FND-ul, în dramatica seară de 24 februarie 1945. În noaptea de 19 noiembrie, cind au început să seosească rezultatele, „guvernul – conform unui raport al lui Adrian Holman, ministru plenipotențiar al Marii Britanii la București – și-a dezvoltat repede seama că toate metodele de falsificare au dat gres“. Ca atare, în cele din urmă au fost obligați să falsifice cîrile oficiale și să prezinte ceea ce fusese o înfrângere zdrobitoare a guvernului drept o victorie coplesitoare. „Totuși adevarul s-a aflat – scria în continuare amintitul diplomat englez – și era clar că guvernul pierduse nu numai în țară, în general, ci chiar în citadeloare de activitate comunistă. (...) Nici chiar muncitorii feroviari, din rîndurile căror se recruteau trupele comuniste de soc, și nici funcționarii de la Ministerul de Finanțe și Ministerul de Război nu susținuseră guvernul“.

Ceea ce se-a întâmplat în România la 19 noiembrie 1946 se petrecuse cu un an înainte în Bulgaria și avea să aibă loc în Polonia la 19 ianuarie 1947, în Ungaria la 31 august 1947 și, în anul următor, la finele lui mai, în Cehoslovacia. Scenariul a fost același, doar actorii au fost diferiți, aceștia având însă o trăsătură esențială comună, aceea de căi fi fost în solda Moscovei pentru a aplica modelul, elaborat la Kremlin, de sovietizare a centrului și sud-estului Europei, aflat, la sfîrșitul războiului mondial, sub ocupația Armatei Roșii.

Ceea ce se-a întâmplat în România la 19 noiembrie 1946 se petrecuse cu un an înainte în Bulgaria și avea să aibă loc în Polonia la 19 ianuarie 1947, în Ungaria la 31 august 1947 și, în anul următor, la finele lui mai, în Cehoslovacia. Scenariul a fost același, doar actorii au fost diferiți, aceștia având însă o trăsătură esențială comună, aceea de căi fi fost în solda Moscovei pentru a aplica modelul, elaborat la Kremlin, de sovietizare a centrului și sud-estului Europei, aflat, la sfîrșitul războiului mondial, sub ocupația Armatei Roșii.

tional Liberal-Brătianu. În orașul Craiova sunt răspindite multe lozinci scrisce, cu caracter antigovernamental. La 19 mai, în Roșiorii de Vede, la un congres au participat 80 delegați din județ, cărora li s-a impărtit manifestul „Chemare către popor“. În București, acțiunea propagandistică este dusă în special în Sectorul de Albastru și Sectorul de Galben, căutându-se să se obțină o strînsă legătură între muncitorii și studenții. La întrunirile de la Brăila au luat parte cetățeni din toate strătu-

ales a salariaților, al căror standard de viață e slab. Țărani sunt indemnati să nu voteze cu partidele guvernamentale, căci acestea vor colhoziza întreaga țărănim, care își va pierde astfel toate gospodăriile (Lugoj). Îi se spune țărănilor că țara nu poate fi mintuită decât de partidele istorice, fiindcă ei au legături cu anglo-americanii. Se propagă în masă continuul discursului d-lui Churchill. Țărani sunt indemnati de a veni la alegeri cu placarde și lozinci FND-iste, dar să

IRINA COROIU

Zvonuri, bîrfe, flecăreli...

TEATRU

după Carlo Goldoni
regia Adrian Lupa

Dacă Goldoni și-a respectat poetica enunțată în faimoasele sale *Memoria*, izbutind o vastă frescă nu a unei lumi, ci a umanității însăși, nu același lucru se poate spune despre posteritatea sa scenică, deoarece piesele i-au fost montate într-o manieră superficială la *la commedia dell'arte*, pe care el o înfierase și dorise să o depășească.

În reprezentarea de la Teatrul de Comedie, Adrian Lupu și-a propus să evite frivolitatea unei vizuni a *l'improviso*, relevând tocmai coeficientul de elaborare a textului goldonian. De aici, senzația de dilatare excesivă și de scădere a ritmului, pe alocuri. Fapt datorat și interpretelor, furaj de plăcerea etalării țesăturii fine a partiturii fiecăruia, gindită în perspectiva structurii dramatice arhitecturale. Structură căreia regizorul, împreună cu George Marcu, Florin Fieriu, Carmen și Gheorghe Rasovski, i-a încipuit echivalențe armonice în muzica, mișcarea scenică și scenografia montării.

Astfel, *I pettigolezzi delle donne* a devenit *Zvonuri, bîrfe, flecăreli...* această accentuată explicitare fiind impusă și de adaptarea Adinei Zeev, după traducerea Polixeniei Karambi.

Spectacolul începe și sfîrșește într-o cheie onirică. Prologul figurează exuberanță iubirii în prag de marijai – un dans executat de eroine fără chip, ce se rotesc învăluite în alb din cap pînă-n picioare. Epilogul sugerează în schimb deznaidejea protagonistei, înnebunită de pierderea logodnicului.

Tribunalul cu care este asemănătă piata universului goldonian este configurat de astă dată prin ecorșul a trei segmente de poduri arcuite peste

apele unei Venetii reflectate în fundal – cer albastru cu nori diafanii. Se creează astfel o gradare pe verticală nu doar a spațiilor de joc, ci și a ierarhiei individualităților. Într-o primă scenă, în casa ne-gustorului ce-și pregătește fata de nuntă, lumea se veselăște laolaltă, dar bruse se ia la hărță din temeri ce și se dispersează. Vor reveni la rampă, rînd

Cornel Vulpe, Dorina Lazăr și Adina Popescu
într-o scenă din spectacol

pe rînd, personajele – tipologii atât de bine conturate de simțul analitic al comediografului cu virtuți de psihanalist *avant la lettre*. Raluca Petru, cu temperamentul ei înflăcărat, potențial și de gabaritul sporit, îi conferă pondere aparte Doamnei Catte, spălătoarea, rudă apropiată. Verișoara vînzătoare de

haine vechi, Doamna Sgualda, îi dă ocazia Dorinei Chiriac să-și jalonneze evoluția cu tușă expresionistă, cu ochii dată peste cap și acute în glas. Oarece stridente acuză și croitoreasa Deliei Nartea Lucaci, Doamna Anzoletta, foata iubită a logodnicului. În Bepo, Dan Tudor îi marchează apăsat acestuia versatilitatea umorală motivată de grija excesivă pentru propria reputație, mai presus de dragoste. Mihaela Teleoacă și-a imaginat-o pe Checcchina ca pe o pură Colombină, fără fard – la propriu și la figurat –, iubind sincer și cu naivitate. Estompat apare în interpretarea lui Eugen Racoviță și personajul tatălui rătăcitor, Domnul Ottavio, secondat de un partener „de culoare”, Victor Yila, Musa, care rostește stîngaci replicile, dar bate bine tam-tamul într-o biată valiză. Dumitru Chesa se păstrează într-un modest plan doi, ca părinte adoptiv, Domnul Toni, în vreme ce nașul generos și lăudăros, Domnul Pantalone, e bine pus în valoare de către Candid Stoica. Doamna Beatrice, pentru Adina Popescu, a însemnat o comică și inspirată compoziție de vîrstă, cu haz pigmentată de ticurile aferente grimei. Dorina Lazăr îi atribuie Doamnei Eleonora o eleganță minăță de mahalașism, de spiritul gregar care infesteză comunitatea, împingînd-o la calomnie. Excelentă este scena orei de muzică, în care se descrie metaforic marea voluptate a cultivării disponibilității pentru injurie și ponegire, disimulată în bunăvoie și cumsecădenie. Partener pe măsură le este Cornel Vulpe, Domnul Lelio – un curtezan prăfuit. Tot aceștia trei realizează momentul de virtuozitate stilistică îscădat de calambururile prin care femeile îl ironizează pe mitoman, el făcîndu-se că nu înțelege. Se schițează astfel discret adeveratul laitmotiv grav al piesei, cel al ambiguității, care face posibilă confuzia, echivocul între vinovătie și nevinovăție, inocență și culpabilitate, responsabilitate și irresponsabilitate. Etajări etice surmontate dezvoltări de un personaj – intrupător gratuit de Petrică Dinilu la bordul unei dezarticulate biciclete – păstrîndu-și nu numai numele, ci și candoarea pe care o presupune acest erou, Arlechino.

Adevărul literar și artistic nr. 345

- Cornelius Baba – 90: „Bătrînețea presupune o stare de renunțare și foarte adesea de umilință. Ea trebuie consumată în discreție și apărăță de privirile ce nu pot pătrunde dincolo de decrepitudine fizică“.
- Costică Brădătan: Parcă mai merită totușă să trăiescă
- Ioan Holban: Între retorică lui NU și triumfalismul pozitiv
- Boema literară la Capșa
- Mikó Ervin: Cu Ioan Alexandru pe aripile Araratului
- Elena Loghinovskii: 1. *Rusoacica* de Gib Mihăescu și arhetextul dostoievskian
- 200 de Dileme

Expoziții

Centrul SOROS pentru artă contemporană organizează în perioada 18–29 noiembrie 1996 a patra expoziție anuală: *Experiment. Interferențe și prospecțiuni în artă românească anii '60-'90*. (Galeria 3/4, Teatrul Național, Bd. N. Bălcescu nr. 2, București). *Experiment* este prima expoziție care își propune o reconstruire istorică a celei mai dinamice zone a artei românești contemporane, din perspectiva atitudinii experimentaliste.

Expoziția este structurată pe două secțiuni:

- secțiunea documentară, istorică, ilustrînd experimentalismul în România, începînd cu anii '60;
- secțiunea actuală, cuprinzînd un număr de proiecte cu caracter intermedial, la interferență cu artele spectacolului.

„22“ PE INTERNET

Începînd din această săptămînă puteți citi pe Internet cele mai importante articole din revista „22“ la adresa: <http://www.sfos.ro/culture/22/>

CITITORII DIN STRĂINATATE

Se pot abona la revista „22“ achitând la redacție (Calea Victoriei 120) costul abonamentului sau depunîndu-l în conturile deschise la Banca Comercială Ion Tîriac S.A. București, Str. Doamnei nr. 12:
(pentru dolari în contul 4024009230,
pentru mărci în contul 4024009231,
pentru franci francezi în contul 4024009235,
pentru lire sterline în contul 4024009232,
pentru franci elvețieni în contul 4024009233,
pentru lire italiene în contul 4024009234) sau
(pentru orice fel de valută trimînd un cec
(money order) pe adresa: Revista „22“, Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, București, România.

Pentru a nu se reține un comision foarte mare de către bânci, rugăm abonații cărora le stă în putință acest lucru ca plătiile care se fac prin CEC (nu virament) să se facă prin CEC-uri plătibile în SUA și exprimate în dolari SUA sau prin CEC-uri exprimate în mărci germane și plătibile în Germania.

	1 an	6 luni	3 luni
- Europa	80 \$	40 \$	20 \$
occidentală: 140 DM	70 DM	35 DM	
500 FF	250 FF	125 FF	
140.000 LIT	70.000 LIT	35.000 LIT	
56 £	28 £	14 £	
100 CHF	50 CHF	25 CHF	
- Ungaria, Polonia, Cehia, Slovacia, Slovenia	40 \$	20 \$	10 \$
- Israel	60 \$	30 \$	15 \$
- SUA, Japonia, Australia:	100 \$	50 \$	25 \$

sau echivalentul în orice monedă convertibile.

Revista „22“ anunță exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizați de redacție (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

CENTRUL SOROS PENTRU ARTĂ CONTEMPORANĂ BUCUREȘTI

anunță programul
ARTSLINK

Programul se adresează artiștilor și administratorilor unor organizații artistice care doresc să participe la schimburi culturale internaționale. Programul ARTSLINK oferă burse pentru tineri artiști și manageri culturali din Europa Centrală și de Est, care acoperă cheltuielile legate de o sedere de 5 săptămîni într-o instituție artistică americană. Instituțiile gazdă vor asigura pregătirea practică a bursierilor în domeniul lor de interes, avînd prilejul să participe direct la activitatea instituțiilor respective. De asemenea, ei vor putea să intre în contact cu artiști și alte organizații din comunitatea respectivă.

Domeniile artistice la care se referă programul sănătă: artele vizuale, artele spectacolului, media, design, literatură. Prin managerii culturali înțelegem persoane care se ocupă cu administrarea unor instituții, organizații sau programe culturale. Nu vor fi acceptați studenți, amatori, critici, ziaristi, persoane implicate în activitatea de cercetare și de învățămînt sau persoane care au mai beneficiat de această bursă în anii precedenți.

Înscrierea pentru participare la program se face pe formulare ARTSLINK. Candidații vor trebui să prezinte un scurt proiect pe care ar dori să-l realizeze ca bursieri ARTSLINK. Perioada de desfășurare a bursei va fi noiembrie-decembrie 1997.

Termenul limită de înscriere (depunere a dosarului): **2 decembrie 1996**.

Formularul și informații suplimentare puteți obține la:

CENTRUL SOROS PENTRU ARTĂ CONTEMPORANĂ, București, Calea Victoriei 141, et. 2, sector 1, CP 1-827, tel.: 311.21.92, fax: 311.21.93.

FUNDATIA SOROS PENTRU O SOCIETATE DESCHISĂ:

CLUJ, str. Tebei nr. 21, CP 1-73, 1-1084, tel.: 064/420480

TIMIȘOARA, str. Semenic nr. 10, tel.: 056/199960, 130189

IAȘI, str. Moara de Foc nr. 35, et. 7, tel.: 023/252920, 252922.

POMOGÁTS BÉLA

Literatura maghiară la sfîrșit de mileniu

Schimbul de generație

În ultimele decenii, a avut loc un important schimb de generații; s-ar putea spune că însăși structura personală a literaturii noastre s-a transformat în mod esențial. Literatura se naște mereu datorită personalităților creațoare valoroase, nu numai prin valorile clasice create, dar și prin capacitatea lor stimulatoare, innoitoare. Aceste personalități definesc normele etice ale vieții literare: etica și eticheta; cultura se formează în sfera atracției lor spirituale sau în lupta cu ea. Mai mult decât atât, în conformitate cu tradițiile din țara noastră și din Europa Centrală și de Est, se naște astfel și conștiința noastră. Marele scriitor devine exemplu, model, concepții, atitudinea lui pot marca viața literară sau cel puțin anumite grupuri artistice. Nu numai curentele literare ori marile creații, ci și marile personalități de scriitori alcătuiesc spectrul unei epoci literare.

În acest sens, „structura personală” a literaturii maghiare nu s-a schimbat prea mult în aproape 50 de ani. De la începutul anilor '30 pînă la sfîrșitul deceniului săptă, ea mai mult s-a completat decît s-a transformat. În deceniiul al treilea, printre marile personalități ale literaturii noastre se aflau deja: Illyés Gyula, Németh László, Tamási Áron, Déry Tibor, mai apoi: Weöres Sándor, Vas István, Jékely Zoltán, Székely Mihály, Ottlik Géza, iar peste un deceniu: Pilinszky János, Németh Nagy Ágnes, Mandy Iván, Meszoly Miklós, Orkény István, Nagy László și Juhász Ferenc. Azi, cei mai mulți dintre aceștia nu se mai află printre noi.

Literatura maghiară da aziidîră de ceea ce a devenit anterioră. Cu toate că și în ultimi anii au apărut în viața literară scriitori importanți (Kornél György, Tandori Dezső, Pétri György, Esterházy Péter, Nádas Péter), sistemul personal al literaturii noastre s-a schimbat, cel puțin în măsura în care a făcut-o la sfîrșitul anilor '20 și începutul anilor '30, cind stațeta din istoria literară a fost preluate de generația lui Illyés, József Attila, Németh László și Déry.

Prin aceasta s-a schimbat și structura spirituală a literaturii noastre. Pentru că marile personalități literare nu doar s-au reprezentat pe sine și operele lor, ci au jucat un rol comunitar-național, social. Illyés a fost paznicul și apărătorul diplomatic al identității naționale, Németh László a dat glas invățămintelor istorice și culturii maghiare, Déry Tibor este un exemplu de înnoire continuă, pentru care adevarul descoperit a fost mereu mai presus decît fidilitatea față de un oarecare drapel, partid, mișcare.

Ei și cei ca ei au creat un rol comunitar cu valoare istorică, au devenit simboluri, au determinat mentalitatea și legile morale ale acestui rol, asumat și reprezentat. Cu plecarea lor a dispărut și cel care juca rolul, legiuitorul și simbolul. Degeaba se prezintă voluntarii dorincă să preia vechiul standard, aceste rolii mărete au niciun pot fi jucate. Sau pot fi foarte greu jucate. Reprezentanții noilor generații de scriitori trebuie, bineînțeles, să țină seamă de rolul asumat de înaintași și să producă și ei, independent, rulurile indispensabile din punct de vedere comunitar.

Schimbul de epocă

Făcînd, în ultimele decenii ale secolului 20, o retrospectivă a literaturii maghiare și a vieții literare din ultimi anii, ne putem da seama că ultimul deceniu și jumătate a fost epoca războiului de liberare a literaturii. Politica literară în care absolutismul neiluminat din anii '50 s-a schimbat în absolutismul iluminat la jumătatea anilor '60 și, mai apoi, în mult criticat paternalism a rămas în vigoare pînă în primăvara anului 1988. Puterea a reacționat deselor cu măsuri istorice la toate fenomenele care se abăteau de la modelul literar centralizat sau chiar reprezentau sau opozitie față de punctul de vedere oficial. De aceea, literatura a fost continuă nevoită să ducă o luptă politică, să și asume un rol, să ia o atitudine.

În această luptă grea, literatura noastră și-a cucerit în sfîrșit independența și autoguvernarea și în ultimul deceniu a dobîndit în sfîrșit libertatea de gîndire și de expresie. Astfel se pune întrrebarea tradițională, se naște dilema: oare după schimbarea regimului politic are literatura dreptul să existe numai în viață artistică și în estetică, sau scriitorul trebuie să și asume în continuare un rol în viața publică?

Cu cîțiva ani în urmă, singurul forum politic mai serios al țării a fost adunarea generală a scriitorilor, care a funcționat în acel timp ca un virtual parlament. Adevăratul parlament i-a revenit un rol cel mult decorativ în structura și pe firmamentul puterii poststaliniste. De atunci și pînă azi, chiar dacă au avut de luptat cu multe greutăți, s-au înființat instituțiile politice democratice și s-a creat oarecă transparentă politică largă, care a generat poate cele mai spectaculoase rezultate în dezvoltarea Ungariei de azi, repunînd în drepturi libertatea cuvîntului și a preselor, impusă în ultimul secol de dezvoltarea democratică a Europei. În aceste condiții, rolul politic asumat de literatură a devenit ca și inutil; dacă viața politică funcționează conform principiilor pluralismului și ale statului de drept, nu mai e nevoie ca adunările generale ale Uniunii Scriitorilor să țină locul unui parlament.

Literatura are însă un rol și o importanță în viața publică și atunci cînd scriitorii nu se implică ei însăși în lupta politică și nu doresc să joace un rol în viața diferitelor partide. Ca apărător al identității și

al culturii naționale, ca tribun și susținător al unui virtual cod etic, literatura trebuie să și asume acest rol mai puțin direct în viața publică. Mai ales acum, cînd multă lume simte că politica ce se desfășoară și, incet-incet, devine prea conștientă nu este în stare să rezolve singură marile probleme istorice ale țării. În această condiție, literatura contribuie la construirea noii culturi europene, chiar și dacă rămîne strict în limitele sale profesionale și artistice.

Republica literară

În urma schimbările de păreri care au avut loc în anii din urmă, literatura maghiară din lumea întreagă apare ca o literatură unitară, dar funcțional separat. Azi putem spune cu sufletul împăcat că, în spiritul tradițiilor asumate, a conștiinței naționale și a scalei de valori estetice, ea este o entitate spirituală unitară, cu mai multe centre. Am putea spune: cu mai multe sisteme instituționale istorice formate. În consecință, structura literaturii naționale maghiare se asemănă cu o „republică” aparte și, în această „republică”, un rol deloc neglijabil îl are literatura maghiară din România, Slovacia, Iugoslavia, Ucraina Carpatică, din Europa de Vest și, respectiv, cea de pe stînga ocean. Caracteristicile esențiale ale acestei „republici” sunt unitatea și diferențierea, unitate în caracteristicile limbii, specificul etnic, cel istoric și cultural, deosebirea în condițiile sociale, în sarcinile concrete legate de situația de minoritate și de literatură a unei părți.

Se pare că transformările istorice care au avut loc în Europa Centrală și de Est oferă acum posibilități mai mari pentru refacerea unității spirituale

și culturale a maghiarilor și aduc în prim-plan conexiunea literaturii maghiare din bazinul carpațic și din diaspora occidentală. Oricum, instituțiile literare ale maghiarilor care trăiesc ca minorități sau în diasporă trebuie să se apropie; chiar mai mult: trebuie să colaboreze.

Pe lîngă toate acestea ar trebui să existe posibilități mai mari și pentru lărgirea legăturilor dintre literaturile central-europene. Este o neglijență serioasă, pentru care e răspunzătoare politica, în primul rînd politica culturală, prin faptul că pînă acum am rămas datorii unul altuia și nouă însăși în îndeplinirea acestei sarcini. Cu toate că literaturile central-europene – adică cea maghiară, română, cehă, slovacă, poloneză, sîrbă, croată, slovenă, bulgară – sănă și ele părți ale unei nevăzute „republici” spirituale. În pofta tuturor deosebirilor de limbă și istorie, s-a format și există o spiritualitate „central-europene” care produce forme de mentalitate foarte asemănătoare la Budapesta, Praga, Belgrad și București. Fundalul acestei mentalități comune – care însă, din păcate, are nu numai valori, ci și deformări comune, cum ar fi prejudecățile naționaliste – este, din punct de vedere istoric, comun de mai mult de un mileniu.

Schimbarea mentalității

Primul curent literar mai însemnat al secolului 20 a fost modernismul, născut din spiritul secolului. El și-a căutat bazele concepției sale intr-o rationalitate nouă, care a depășea pe cea a secolului 19, într-o utopie orientată spre viitor și care a căutat rolul artistului în reprezentarea unei colectivități. În timp ce în mod firesc existau în continuare curentele romantice și realiste ale secolului 19 sau simbolismul sfîrșitului de veac și diferențele „isme” se amestecau cu ele din cînd în cînd, modernismul a funcționat mereu ca un curent literar și artistic de frunte al secolului, transformind și aspectul Pămîntului cu ale sale forme arhitecturale constructiviste. O schimbare frapantă s-a produs tocmai în arhitectura anilor '80: rationalismul restrîns al stilului Bauhaus i-a urmat renașterea tradițiilor naționale și regionale. După formele geometrice și funcționalism rigid a venit rîndul liniilor capricioase, soluțiilor capricioase, a stilurilor istorice.

Modern și postmodern, în limitele schimbărilor de gust, el arată în mod radical că s-a transformat ceva ce ne atinge ființa interioară. Gustul, ideologia, stilul, ba chiar limbajul postmodern, după fiasco-ul utopilor despre viitor, au propulsat din nou continuitatea istorică, organicitatea culturii. După abstractiile, el a conferit un rol conducător individualismului, specificului istoric, etnic, regional și de limbă. În locul eului colectiv a șters personalitatea și valorile ei. După arta îndrumată în mod planificat, a reașezat autonomia artistului. Literatura postmodernă redescoperă lumea interioară a personalității, narativă este înlocuită de obicei cu reflexia și nu povestește numai ce se întâmplă în lume, ci clarifică și fundalul și împrejurările povestirii, ale muncii efectuate de creator.

Această literatură și artă postmodernă se află deși printre noi; tradițiile secolului 20 își au rădăcini în literatura cu caracter personal a primelor decenii ale acestui secol. Printre maestrii săi îi găsim pe Kosztolányi Dezső și Ottlik Géza. Scriitorii curentului postmodern săi sunt Esterházy Péter, Nádas Péter, Lengyel Péter sau Grendel Lajos din Slovacia; ei sunt „grossul armatei” al noii proze maghiare. Ei vor fi, probabil, cronicarii autentici ai sfîrșitului de mileniu.

HUMANITAS Cartea care dă învăță

LANSARE
Vineri 22 noiembrie ora 17
la „Librăria din fundul curții”
(Sediul GDS)

REGELE MIHAI
Automobilist • mecanic • pilot
profesionalist
de ANDREI SĂVULESCU
Cu o prefată de H.-R. PATAPIEVICI
Participă
CĂLIN POPESCU-TĂRICEANU
și autorul

Numele lui ANDREI SĂVULESCU – inginer mecanic specialist în automobile, cercetător la uzinele BMW din München, autor de cărți, cronică radiofonice și articole – este bine cunoscut fanilor automobilismului. Noua sa carte e construită în jurul unui amplu interviu luat recent Regelui Mihai la Versoix.

IULIAN ANGHEL

BASARABIA – între speranță și disperare

În zilele de 25–28 octombrie am fost invitat de profesorul Dumitru Irimia de la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași, să participe la cea de-a 5-a Conferință Națională de Filologie, „Limba română azi”, care s-a desfășurat la Iași și Chișinău. Plecat din București cu un tren de noapte, pe o ploaie mărunță, siciitoare, eram lipsit aproape de speranță că, dincolo de bucuria de a scăpa pentru cîteva zile de un București care în ultimul timp, cu toate strădaniile, pare din ce în ce mai ponosit, nu mă voi alege cu nimic altceva. Vagonul de clasa a doua, jigărî și ticsit de bagaje, îmi accentua angoasa, susurul guralivilor moldoveni mă călcea pe nervi. O călătorie spre nișării, credeam, o exaltare pîrîtă ce mă făcuse să renunțe la comoditatea de care rareori reușesc să mă debarasez; toate astea le regretam cumplit cînd, fără nici un avertisment, vagonul în care călătoream a fost decuplat, în toul nopții, în gara Tecuci. Într-o imbulzală înimaginabilă, cu oamenii urcînd pe ferestre, ținîndu-se de scări sau îngheșuindu-se cîte 4-5 în toaletele mizerabile, trenul a luat-din loc.

Îașul văzut printre perdea de ploaie mi-a părut total lipsit de aura de idealism pe care literatura mă învățase să o proiectez asupra acestui spațiu, lipsit de melancolia dulce a trecutului său de capitală provincială. Și, în fapt, ce poate oferi un oraș, oricare ar fi el, străinului zgribulit sub acoperișul unei tarabe de tablă vopsite într-un albastru insuportabil decît sentimentul neputinței de a ordona imaginele, de a distinge detaliile, de a regăsi „Nordul”?

Cînd, două zile mai tîrziu, într-o duminică, am pornit spre Chișinău, pe aceeași ploaie care nu s-a oprit în tot acest timp, starea de vagă lehamite nu mă părăsise cu totul. Eram însotit în această călătorie de profesori de la Facultatea de Litere din Iași și cercetători de la Institutul „Al. Philipide” care, în cadrul aceleiași conferințe, urmău să sustină comunicări în capitala Moldovei. De la Iași la Chișinău sunt cam două ceasuri și jumătate de mers cu mașina, pe o sosea destul de bună, printre sate și livezi – un peisaj atât de cunoscut, atât de comun, încît nu-i acorzi nici o importanță.

Între două țăruri

Pentru cineva cum eram eu, care n-a trecut niciodată frontieră, sentimentul că va trebui să aștepți la vamă, că va trebui să arăți pasaportul are în el ceva straniu. Sau poate cu atît mai straniu cu cît treci o frontieră despre care știi că n-ar trebui să existe. M-am întrebăt inconsistent de cîteva ori dacă nu mi-am pierdut cumva biletul în, dacă nu cumva geamantanul meu conține ceva care să-i indispună pe vamă.

Trecerea frontierelor se face prin vama Sculeni, pentru că, după cum aveam să afli, autoritățile din Republica Moldova refuză constant orice propunere a României de a reconstrui podul auto de la Ungheni, aruncat în aer în timpul ocupării Basarabiei de către Armata Roșie, cu toate că România este dispusă să suporte singură cheltuielile reconstrucției. Dar ce contează un ocol de 60–70 de kilometri? Trecerea dintr-o parte în alta nu are însă în ea nimic spectaculos. Cîteva opriri pentru a plăti nu știu ce taxe, cîteva întrebări de rutină: „Ce aveți de declarat?”, „Cîtă valută aveți?” etc. (Totuși, aveam să afli ceva mai tîrziu că profesorii Universității din Chișinău, care plecaseără de cu seară, au trebuit să aștepte 4 ore în vama românească, pentru că vameșii erau la o pauză de cafea.)

Orașul...

Chișinău este un oraș în care îți este aproape imposibil să te rătăcești. Străzi largi, tăiate drept, se întrelapă urmînd traectoria nord-sud, est-vest.

Redacția: GABRIELA ADAMEȘTEANU (redactor-șef); RODICA PALADE (redactor-șef adjuncți); ANDREI CORNEA (publicist comentator); OANA ARMEANU (șef secție social); MARIAN CHIRIAC (politic); IULIAN ANGHEL (politic, social); LIGIA CĂLIN (reporter); DAN PERJOVSKI (grafician); LUCIAN PIUCĂ (tehnoredactor); RADU DOBANDĂ, RODICA TOADER, MARA STEFAN (corectori); MIRCEA IONESCU (șef serviciu difuzare); CONSTANTIN SATALLA, ALEXANDRU PETREA (difuzare); MIHAELA CUCU (publicitate); ALINA CORBU (contabil-șef); DOINA GIUHAT (contabil); IULIANA FLOREA (casier); ADRIANA BOBEICĂ (secretariat); IULIAN STOIAN, LIDIA CRISTESCU (procesare text, abonamente); CONSTANTIN VÂDUVĂ (fotoreporter). **Responsabil de număr:** OANA ARMEANU

Clădirile vechi, sobre din centrul orașului sau cele mai puțin impozante, dar respirînd o demnitate pe care numai timpul o poate confieri par a indica un oraș cîndva prosper, pe care istoria recentă a impuñătoarelor clădiri ale Parlamentului, Președinției sau Academiei de Studii Economice nu l-a putut niciodată șterge. Pietrele rezistă mai bine decît oamenii. Cimitirul vechi al orașului pe care l-am vizitat aproape imediat după sosire stă mărturie. Printre crucile acoperite de licheni, un monument înnegrit de ploaie și uitat de toată lumea, cu litere sculptate în grecește, abia descifrabil: un urmaș al принților Cantacuzino dispărut pe la 1873. De care furie a istoriei s-a refugiat pînă aici? Nimeni nu mi-a putut spune.

Dincolo de impresia de modernitate pe care Chișinăul o poate da celui care îl privește de pe fereastră autocarului, nu te poate impiedica nimeni să constați mai apoi că el are aspectul unui oraș din România de imediul după '89. Cîteva reclame vesele îci și colo, contrastând strident cu tristețea din jur. Cîteva tarabe cu țigări, brichete, mărunțisuri de tot felul. Cîteva consignații în care se vînde îmbrăcămintă turcească. Terase pe care invariabil se bea vodcă. Orașul aproape dacă are o firavă viață de

Statuia lui Ștefan cel Mare din centrul Chișinăului

noapte. Într-un restaurant în care am încercat o dată să iau masa, însotit de niște amici de ocazie, am fost refuzat pentru că nu rezervasem o masă cu o zi înainte. Nu am putut totuși să nu observ că restaurantul era aproape gol și, după aspectul lui trist și nefericit, nici nu ar fi avut sansa să se umple vreodată.

Inscripții în românește și rusește. Cafenea în care se vorbește aproape numai rusește. Ceașa cu cafea, care întotdeauna costă un leu (moldovenesc). Dacă ai vrea să omisi detaliile, să ignori particularitățile, ansamblul care îți se oferă este cel al unei săracii cvasi-generale. Un salariu mediu nu depășește 120 de lei (moldovenesc), echivalentul a aproape o sută de mii de lei românești. Un profesor universitar de la Universitatea din Chișinău cîștigă de trei ori mai puțin decît oricare altul de la o facultate din România. Și astăzi în condițiile în care prețurile nu sunt cu mult mai mici decît aici. Și, totuși, poți observa pe stradă oameni surprinși de eleganță, tineri îmbrăcați după ultima modă. Muzica occidentală concurează cînguitoarele acorduri rusești ale „Katiușei”. În restaurantul celui mai elegant hotel din Chișinău, Turist, unde simt cazați și unde cinăm, un grup autohton, încălzit de vodcă, susură o baladă tristă din care poți înțelege eternul refren

„Doamne, ocrotește-i pe români”. După care, în aplauzele generale, încing o horă rusească.

...și oamenii

Universitatea din Chișinău, o clădire veche și foarte frumoasă, este locul în care se desfășoară lucrările conferinței care m-a adus aici. La intrarea în Facultatea de Litere, o mică librărie etalează un stand variat. Numai o parte din titluri sănătății editate în românește. Celelalte – în limba rusă. Oricum, e cu mult mai bine decît în librăria din holul hotelului, unde nu există nici un titlu în limba română, sau la diferitele choșcuri, unde din nenumăratele cărți doar două–trei sunt editate în română. Lupta românilor de aici pentru dreptul la propria lor limbă este mult mai dură decît se poate observa de dincolo de Prut. Parlamentul Republicii Moldova nu recunoaște limba română ca limbă de stat, Constituția acestei republici a consfințit, împotriva oricărei evidențe, existența unei limbi „moldovenesci”. Nu este altceva decît o încercare de a-i îndepărta pe români de aici de propria lor identitate culturală, încercarea de a le impune o istorie proprie, diferită de cea a patriei-mamă. Dar din ce în ce mai multe voici se ridică împotriva unei asemenea absurdități.

Rectoratul Universității de Stat din Chișinău. Două camere destul de mari, dar mobilate modest. Un singur telefon – și acesta foarte vechi. Trebuie să apelez la el și, mai cu răbdare, mai trîntindu-l de pereți, o secretară îl face pînă la urmă să funcționeze. Miclele neplăceri dispar însă în fața patimii cu care acești oameni vorbesc despre limba română. Aici patetismul este un lucru firesc, atît de firesc, încît orice împotrivire ar fi o absurditate. Cu cît ii ascultă mai mult, cu atît și se pare că limba nu mai este un obiect, un „mecanism”, ci o ființă sacră, a cărei sacralitate tu n-ai descoperit – decît atunci și doar răstignit, precum tilharul, de-a dreapta, în al doisprezecelea ceas. Aveam să încerc acest sentiment de mai multe ori în timpul surtelui călătorilor, dar parcă niciodată mai profund, mai amețitor decît în timpul unei vizite la cetatea Orhei, ctitorie a lui Ștefan cel Mare.

Situat pe malul drept al Nistrului, Orheiul are o istorie vitregă de peste 400 de ani. Aflat întotdeauna în calea năvălirilor, înflorind și decăzînd, orașul încearcă să-și regăsească după destrămarea imperiului sovietic identitatea.

La Liceul „C. Stere”, singurul din oraș, învăță 1.200 de elevi. Îl vizită la invitația Valentinei Butnaru, președinta Asociației „Limba noastră cea română”. Cîteva sute de copii ne așteaptă într-un amfiteatră, și mai mult de o oră întrebările curg una după alta. Sunt interesați de toate lucrurile, ei care niciodată nu au văzut un oraș din România. Multă dintre ei ar vrea să studieze în țară, mult mai mulți n-or să ajungă însă niciodată să o facă. Biblioteca: o sală nu mai mare decît una de cursuri și, după cum grăbit am încercat să număr, nu are mai mult de 2.000, maximum 3.000 de volume. Clasici români înșiruți pe cîteva rafturi, de o umintenie pe care nu le-o bănuiam înainte. Sau poate e doar o iluzie provocată de gazde, care aproape merg în virful picioarelor, cu pietatea cu care numai într-o catedrală s-ar mai comporta.

Un viitor comun

Am fost surprins să constată uneori că mulți dintre cei cu care discut despre Basarabia vorbesc despre ea la timpul trecut. Dar Basarabia are și un prezent – și de drept, destul de trist. Dar are mai ales un viitor care nu poate fi despărțit de al nostru, cei de „dincoace”. Un viitor care poate fi apropiat numai dacă România, despărțită acum pentru totdeauna de comunism, va deveni și o țară prosperă. Pînă atunci însă... La plecare din Chișinău, un locnic își mărturisea admirarea pentru București cam în aceste cuvinte: „La voi e bine. Cu 100 de dolari poți să-ți cumperi o pereche de pantaloni a-nția”. În lipsa mea de spontaneitate, nu i-am putut răspunde decît printre-o întrebare, pe care, de fapt, mi-o adresam mie însuși: oare atît de mult să se fi scumpit pantalonii?

Rubrici permanente: SERBAN ORESCU, TIA ȘERBĂNESCU, EMIL HUREZEANU, CRISTIAN PREDA, RADU CĂLIN CRISTEA (comentariu politic), ILIE ȘERBĂNESCU (comentariu economic), H.-R. PATAPIEVICI (eseu), CEZAR BALTAG (istoria religiilor), DAN C. MIHĂILESCU (cronica literară), ERWIN KESSLER (cronica plastică), DIANA TURCONI (reportaj, anchete).

Corespondenți: IOAN MUŞLEA (Cluj), DANIEL VIGHI (Timișoara)

Consiliul 22: MONICA LOVINESCU, VIRGIL IERUNCA, MIHAI SORA, ȘERBAN PAPACOSTEA, VIRGIL NEMOIANU, SORIN ALEXANDRESCU, MIRCEA MARTIN, MIHNEA BERINDEI, ZOE PETRE, EMIL HUREZEANU, VLADIMIR TISMĂNEANU, GABRIEL ANDREESCU, SORIN ANTOHI, H.-R. PATAPIEVICI.

Tipărit la FED. Tehnoredactare computerizată: „22“.

**Redacția și administrația: București,
Calea Victoriei 120. Tel 311.22.08, 614.17.76;
Fax 311.22.08, 614.17.76 e-mail: r22@r22.sfs.ro**

**Manuscrisele nepublicate
nu se restituie**

ISSN-1220-5761